

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

Banální nacionalismus a ruská anexe Krymu

Bc. Nataliya-Mariya Mochernak

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

Banální nacionalismus a ruská anexe Krymu

Bc. Nataliya-Mariya Mochernak

Vedoucí práce:

PhDr. Jiří Zákavský, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2023

.....

Ráda bych poděkovala PhDr. Jiřímu Zákravskému, Ph.D. za poskytnutí cenných rad, ochotu, trpělivost a povzbuzování nejen v průběhu psaní diplomové práce, ale i během celého studia.

„Mohli bychom si myslet, že lidé dnes žijí svůj každodenní život a nosí s sebou psychologický mechanismus zvaný ‘národní identita’. Stejně jako mobilní telefon leží toto psychologické zařízení většinu času v klidu. Pak nastane krize, zavolá prezident, zazvoní zvony, občané odpoví a vlastenecká identita se propojí.“

Billig (1995: 7), kniha *Banální nacionalismus*

Obsah

Úvod.....	7
1 Koncept banálního nacionalismu.....	10
1.1 Diskurz zdravého rozumu	11
1.2 Připomenutí Banálního nacionalismu	13
1.3 Význam národní identity	16
1.4 Rétorika banálního nacionalismu	21
1.5 Navazování na banální nacionalismus a kritika konceptu.....	24
2 Anexe Krymského poloostrova	28
2.1 Historické pozadí.....	29
2.2 Čí je Krym?	33
3 Analýza prvků banálního nacionalismu v ruských médiích v souvislosti s anexí Krymu	36
3.1 Eurovize.....	39
3.1.1 Ukrajinské vítězství v roce 2016.....	40
3.1.2 Projevy banálního nacionalismu v ruských denících RT a RIA Novosti v souvislosti s působením ukrajinské zpěvačky Jamaly na mezinárodní pěvecké soutěži Eurovize	42
3.2 Sport, politika a nacionalismus	50
3.2.1 Účast Ukrajiny na Mistrovství Evropy ve fotbale 2020.....	52
3.2.2 Projevy banálního nacionalismu v ruských denících RT a RIA Novosti v souvislosti s představením nového designu dresů ukrajinské reprezentace před konáním Mistrovství Evropy ve fotbale 2020	54
Závěr.....	62
Seznam použité literatury:.....	65
Resumé	77

Úvod

„Všechny společnosti, které udržují armády, udržují přesvědčení, že některé věci jsou cennější než život sám“ (Billig 1995: 1). Daná věta zaznívá v úvodu knihy britského profesora Michaela Billiga s názvem *Banální nacionalismus*. Billig tímto tvrzením odkazuje na války, které byly vedeny ve jménu národní identity, národní suverenity či pro zachování národu jako takového. Právě nacionalismus byl spouštěčem mnohých konfliktů a představuje jednu z „výjimek,“ za kterou jsou mnozí ochotni položit život. Billig ovšem nehovoří o extrémní stránce nacionalismu, která je spojena s násilím. Naopak představuje koncept tzv. banálního nacionalismu, o němž se nevedou debaty a jeho vliv není tak zřetelný. „Metonymický obraz banálního nacionalismu není vlajkou, která je vědomě mávána vroucí vášní; je to vlajka visící bez povšimnutí na veřejné budově“ (ibid.: 8). Právě symbolická skutečnost, jakou je vlajka na veřejné budově, je charakteristickým prvkem každodenního života, který dle Billiga slouží k připomenutí „národního místa ve světě národů“ (ibid.). S banálním nacionalismem se tedy setkáváme neustále, a to ve všech sférách našeho života, jako jsou televizní zprávy, sport či kultura.

Ochrana národní identity byla jedním z primárních důvodů invaze ruských vojsk na území Ukrajiny v roce 2022. Obdobný charakter nesla také anexa ukrajinského poloostrova Krym Ruskou federací v roce 2014, které bylo odůvodněno výsledky tzv. referenda o sebeurčení. Obyvatelé Krymu jsou totiž v důsledku historického kontextu poloostrova především etničtí Rusové (56 %). Výsledky referenda následně měly představovat přání všech obyvatel Krymu připojit se k Rusku (96 % z 83% účasti bylo pro připojení Krymu k RF). Na dané události reagovala ukrajinská vláda a prohlásila toto referendum za nelegitimní (Grand 2015: 69). K Ukrajině se připojila značná část mezinárodního společenství, která označuje kroky Ruska za narušení národní suverenity svrchovaného státu a momentálně pouze 15 členských zemí OSN uznává výsledky daného referenda, mezi nimiž jsou země jako Venezuela, Severní Korea či Sýrie (ibid.).

Cílem této diplomové práce v obecné rovině bude aplikace konceptu banálního nacionalismu na příklady související s anexí Krymu. Nejprve tedy bude zásadní představit koncept banálního nacionalismu a jeho základní ideje, které jsou rozhodující pro pochopení dané teze. Zaměřím se například na tzv. diskurz zdravého rozumu, který dle Billiga vysvětluje „přirozenost“ přítomnosti prvku banálního nacionalismu, které jsou zakotvené v každodenní rutině obyvatel národních států. Na to navazuje také každodenní připomínání národní identity prostřednictvím státních národních symbolů. Naopak ve výzkumu společenských věd bývá dle Billiga banální nacionalismus opomíjen a autoři se zpravidla zaměřují na radikální stránku nacionalismu. V této souvislosti také dochází k rozdělení nacionalismu na „náš“, jímž je patriotismus/vlastenectví a na „jejich“ nacionalismus, který je představován jako iracionální. Následně se taktéž zaměřím na klíčovou roli národní identity, jejíž připomínání skrze zachovávání obrazů národních hrdinů a určování území, na němž se daný národ formoval, dle Billiga zajišťuje fungování národního státu. Posledním klíčovým bodem, který je zásadní pro reprodukci banálního nacionalismu, je rétorika médií a politických představitelů, jež pomáhá k udržování národní identity. V neposlední řadě se zaměřím na navazování na tezi banálního nacionalismu a její kritiku. Vzhledem k vlivu, jež tento koncept měl na společenské vědy a samotný výzkum nacionalismu, se domnívám, že je nutné zmínit kritickou reflexi Billigova díla. Mnoho autorů, např. Yumul – Ozkirimli (2000), Law (2001), Dhoest (2007), přispívalo svými studiiemi v kontextu dalších zemí, jako je Turecko, Belgie, Skotsko či Japonsko. Někteří navazovali na roli médií v banálním nacionalismu (viz Petersoo 2007) a následně ve svých studiích reflektovali vývoj médií a příchod sociálních sítí (viz Szulc 2017).

Následně se zaměřím na samotnou situaci ohledně anexe Krymu, kdy krátce představím historii poloostrova, která je zásadní pro pochopení celé problematiky anexe. Krym byl totiž od počátku starověku pod vlivem mnoha říší a států, mezi něž patřilo také Ruské impérium, které ostrov anektovalo v 18. století. Nicméně již od 12. století se na poloostrově formovalo krymsko-tatarské etnikum, které je

dodnes významně spojováno s Krymem. Proto se zaměřím na tzv. první ruskou anexi a s ní spojené nucené vysídlování původních obyvatel Krymu. Dále bude taktéž nutné zmínit kontext „předání“ poloostrova Ukrajině generálním tajemníkem Komunistické strany SSSR v roce 1956, které vedlo k přesídlení dalšího etnika na území Krymu. Kapitola s názvem „Či je Krym?“ se zaměří na výzkum Austina Charona, který během roku 2011 provedl na poloostrově výzkum za účelem zjištění územní sounáležitosti obyvatel Krymu. Tento výzkum slouží k demonstraci ruských, ukrajinských a krymsko-tatarských narativů, které jsou využívány pro vysvětlování nároků na dané území. Poslední část textu bude věnována případovým studiím z kultury a sportu, a to převážně z důvodu jejich klíčové role v připomínání banálního nacionalismu. Konkrétně se bude jednat o působení zpěvačky Jamaly v mezinárodní hudební soutěži Eurovize s písní motivovanou anexí poloostrova a původní podobu dresů ukrajinské fotbalové reprezentace před evropským šampionátem v roce 2021. Dané události byly významně reflektovány prostřednictvím ruských médií, a proto bude jejich analýza založena na článcích z dvojice nejvíce citovaných ruských online zpravodajství po roce 2014, *RT* a *RIA Novosti*.

Výsledek textu přinese demonstraci toho, jakým způsobem se projevy banálního nacionalismu vyskytují v rétorice ruských médií, politických představitelů a všeobecně známých osob z oblasti kultury a sportu. Hlavním zdrojem pro zpracování této diplomové práce, jak již z textu vyplývá, bude kniha *Banální nacionalismus* od Michaela Billiga a ruská média *RT* a *RIA Novosti*.

1 Koncept banálního nacionalismu

Dle Billiga podstata banálního nacionalismu tkví v každodenním připomínání národní identity. K tomu dochází prostřednictvím reprodukce celého komplexu přesvědčení, zvyků, předpokladů a praktik, jež jsou reprezentovány banálním způsobem (Billig 1995: 6). To znamená prostřednictvím všedního dojmu, jež není vědomě vnímán jako připomínání. Jako základní příklad Billig nejčastěji uvádí státní vlajku, která bez povšimnutí visí na veřejné budově. V tomto případě je vlajka považována za neškodnou a nikdo nemá s jejím umístěním problém. Nicméně pokud je vlajka situovaná do jiného kontextu a prostředí, může být její symbolika interpretovaná jako extremistická (ibid.). To souvisí s problematikou, na kterou Billig (1995: 5) taktéž upozorňuje v kontextu nacionalismu. Nacionalismus je totiž spojován zejména se separatismem nebo krajně pravicovou politikou, což následně umísťuje nacionalismus na „periferii“ světa, jednotlivých států či politického spektra. Centrum¹ se snaží od periferií co nejvíce distancovat a tím dává najevo, že nacionalismus je problém, který se netýká „nás“ ale jiných.

Billig také upozorňuje na skutečnost, že banální neznamena neškodný. Samotný nacionalismus se totiž vyznačuje dualitou v jeho interpretaci, která může být jak pozitivní, tak i negativní. Například národní hnutí, jež bojovala proti kolonialismu, vnímáme pozitivně jakožto boj za svobodu. Na druhou stranu fašistická hnutí, která v sobě nesla výrazný projev nacionalismu považujeme za negativní (ibid.: 7). Tato dualita se týká i banálního nacionalismu, který může na první pohled působit nevinným dojmem. Nicméně právě každodenní symbolické připomínání národní identity připravuje jednotlivé země na pohotovou reakci v případě krize. To potvrzuje válka v Perském zálivu a válka na Falklandách, kdy došlo k rychlé mobilizaci britských ozbrojených sil², aniž by byla potřeba vést zdlouhavé politické kampaně (ibid.). Stejně tak byla mobilizovaná i veřejnost, která zmíněné války podporovala právě z důvodu nacionalistického cítění.

¹ Za centrum Billig označuje tzv. etablované národy (také Západ). Uvádí příklady jako Francie, Spojené státy Americké, Spojené království či Nový Zéland.

² Billig se ve své knize zabývá zejména britsko-americkými reáliemi, tedy často odkazuje na realitu USA a VB.

1.1 Diskurz zdravého rozumu

Zásadním tématem, kterému se Billig ve své studii banálního nacionalismu věnuje, je klíčová role jazyka v procesu tvorby národní identity. Výrazný vliv jazyka v otázce národnosti je reflektován zejména prostřednictvím našeho tzv. zdravého rozumu, který nám odpovídá na otázku, proč lidé hovořící stejným jazykem projevují snahu o vytvoření vlastního národního státu (ibid.: 13–14). Společnost pak separatistickým tendencím rozumí, aniž by je musela nutně vnímat pozitivně. Jazyk je pro nás totiž „přirozeně“ spojen s národní a etnickou identitou, která tvoří jednotlivé národy. Billig (1995: 15) se zamýšlí právě nad tím, odkud daný pocit přirozenosti pochází a tvrdí, že pokud vnímáme nacionalismus jako ideologii, je třeba samozřejmost přirozenosti zpochybnit. Svoje tvrzení opírá příklady patriarchální a rasistické ideologie, jež vnutily společnosti, že nadřazenost jednoho pohlaví či rasy je přirozená. V této souvislosti si pokládá následující otázku: „Nemáme i my, kteří žijeme v národních státech a platíme daně na podporu zbrojení našich států, zdravý rozum, díky němuž se nám tento svět národních států zdá přirozený?“ (ibid.).

Billig představuje v tomto kontextu dva typy teoretických přístupů, jež nezahrnují problematiku banálního nacionalismu: Prvním přístupem jsou tzv. *projekce teorií nacionalismu*. Ty se zaměřují na projekci nacionalismu jako extrémního jevu a jsou spojené s existencí nacionalistických hnutí, která jednají iracionálně. Absence takových hnutí by znamenala absenci samotného problému spojeného s nacionalismem. Samotní teoretici jsou ovšem součástí národních států a jejich teorie mají tendenci reflektovat samozřejmost a přirozenost prostředí, ve kterém žijí. Definice nacionalismu jakožto vlastnosti ostatních/jiných vede dle Billiga (1995: 16) k přehlížení či dokonce popírání banálního nacionalismu. Druhý přístup, který popisuje, jsou tzv. *naturalizující teorie nacionalismu*. Teoretici vysvětlují loajalitu k národním státům psychologickou potřebou člověka se identifikovat s národem a nezbytností vazby na společnost. Tyto psychologické stavy jsou univerzální a nesouvisí s existencí národních států. Naturalizující teorie

nacionalismu poukazují na přirozenost národní identity a v podstatě odsouvají problematiku banálního nacionalismu (ibid.: 17).

Skutečnost, že v západních zemích dochází k omezování samotného termínu nacionalismus na periferie, souvisí s představou o jeho násilné podobě. Západ proto nahrazuje vlastní projevy nacionalismu termíny jako: „vlastenectví, loajalita či společenská identifikace“ (ibid.: 16). Billig upozorňuje na skutečnost, že dané interpretace postrádají definici objektu, jemuž je daná loajalita poskytována. Ve skutečnosti je tímto objektem národní stát, jež formuje představy veřejnosti spojené s národní identitou prostřednictvím banálního nacionalismu. Právě vznik národních států hraje klíčovou roli pro samotnou existenci nacionalismu. Toto tvrzení Billig opírá o Gellnerovu teorii nacionalismu³, která propojuje nacionalismus s národním státem a odmítá jeho spojení s lidskou přirozeností. Vznik moderního státu tedy definuje i vznik národů (ibid.: 19). V období před vznikem moderního státu neexistovaly jasně vymezené hranice nebo jazykově homogenní obyvatelstvo a války nebyly oficiálně vyhlášeny a ukončovány. Během středověku lidé žijící na území dnešní Francie se neidentifikovali jako Francouzi. Nehovořili stejným jazykem a *Deklarace práv člověka a občana* byla napsaná v jazyce, kterým mluvila stěží menšina obyvatelstva. Konkrétní prvky národů jako například státní vlajka, které dnes považujeme za přirozené, neexistovaly (ibid.: 25).

Dle Billiga vznik ideologie nacionalismu tedy vytváří onen zdravý rozum, ne naopak. S tím souvisí i výše zmíněná myšlenka jazyků, jež pro spousty teoretiků vysvětluje národní identitu. Před vznikem národních států se ke komunikaci v písemné podobě používala latina. Gramatika existovala pouze v latinském jazyce a pravopis místních jazyků a nářečí nebyl standardizován. Až do devatenáctého století si lidé žijící na stejném území nerozuměli a oficiální jazyk neexistoval (ibid.: 29–30). Skutečnosti, které se nám dnes zdají přirozené a jasné, vznikly až s národními státy. Myšlenka jazyků je natolik silně zakotvena v našem

³ Podrobněji viz Gellner, Ernest (1993). *Nations and Nationalism* (New York: Cornell University Press).

„zdravém rozumu“, že dnes zapomínáme na skutečnost, že jde o historicky konstruovanou záležitost. „Zjednodušeně řečeno: středověký rolník mluvil, ale moderní člověk nemůže jen mluvit: musí mluvit něčím – jazykem.“ (ibid.: 31).

1.2 Připomenutí Banálního nacionalismu

„Národní identita je nejen něco, co se považuje za přirozené mít, ale také něco, co je přirozené si pamatovat“ (ibid.: 37). K tomu slouží připomínání národní identity prostřednictvím banálních prvků, které jsou natolik zahrnuty v každodenním životě jedince, že již nejsou vědomě vnímány jako nucené. Občané etablovaných národů/států téměř každý den prochází kolem státní vlajky naprosto bez povšimnutí. Banální nacionalismus se v mysli etablovaných národů ztrácí a transformuje na přirozené prostředí. Načež nacionalismus jako takový je spojován s iracionalitou a nebezpečím. S tím souvisí pojmání nacionalismu jakožto problému, který se vyskytuje pouze v určitých případech. Samotný termín se tak omezuje na konkrétní sociální hnutí a není spojován s národními státy. Tento způsob myšlení tak ještě více prohlubuje přehlížení banálního nacionalismu (ibid.: 38–39).

Otázka státní vlajky hraje jednu z klíčových rolí v kontextu nacionalismu. Zde také dochází k rozlišení mezi vlajkou, kterou je záměrně máváno za účelem vzbuzování emocí, a vlajkou, která visí na jednom ze státních úřadů. Druhý zmíněný příklad plní funkci připomínání a pokud by došlo k odstranění tohoto prvku, rozhodně by si toho někdo všiml (ibid.: 40–41). V této souvislosti Billig upozorňuje na skutečnost, že v období od 80. let 19. století se americké děti každé ráno ve škole setkávají se státní vlajkou. S rukou na srdci jí slibují věnost a projevují tím národní jednotu. Tato skutečnost sice neznamená, že každé dítě vnímá a rozumí tomu, co národní jednotu vůbec znamená. Nicméně dochází ke každodenní oslavě národa, která je považovaná za samozřejmou⁴ (ibid.: 50). Mimo vlajku reprezentují moderní státnost také mince a bankovky, které většinou

⁴ Zájem o výzkum tohoto obřadu je ovšem zanedbatelný. Jedním z mála vědců, kteří se pokusili na daný rituál upozornit byl Robert Coles⁴. Coles tvrdí, že význam samotného obřadu, pokud se k němu přistupuje jako k rutině se zvyšuje, a to zejména z důvodu své každodennosti a všudypřítomnosti. Jako jeden z mála amerických vědců připouští existenci nacionalismu ve Spojených státech (Billig 1995:51).

disponují státními znaky, na jejichž přítomnost se při každodenní rutině téměř nikdo nesoústředí (ibid.: 41).

Billig dále navazuje na absenci výzkumu banálního nacionalismu v oblasti společenských věd. Hovoří o tzv. dvojímu zanedbávání/opomíjení, jímž konstatuje opomíjení nemávajících vlajek v kontextu každodenní rutiny a zároveň opomíjení v teoretické rovině. Billig zmiňuje několik autorů⁵, kteří se věnují nacionalismu. Indikátorem definic nacionalismu zmíněných teoretiků je soustředění se pouze na vytvoření autonomního státu, nikoliv na jeho následné udržení. Nacionalismus je v jejich podání představován jako síla, která buďto vytváří národní státy nebo narušuje jejich celistvost. Nedochozí tedy k vysvětlení toho, co se děje s nacionalismem po utvoření národního státu. To působí dojmem, že se nacionalismus vytrácí a následně přichází pouze ve svém negativním obraze (ibid.: 43–44). Například Giddens (1985) tvrdí, že výskyt nacionalismu je výjimka, která narušuje běžný život. Billig zmíněné teorie kritizuje primárně z důvodu ignorování výskytu nacionalismu v etablovaných státech: „Problém není v tom, co tyto teorie popisují jako nacionalistické, ale v tom, co opomíjejí“ (ibid.: 44). Opomíjení dále rozvíjí v kontextu zdravého rozumu, který ovlivňuje společenské vědy. Ti, kdo samotný obor tvoří, se často věnují konkrétním tématům a ty „méně důležité“ jsou zmiňované pouze okrajově. Témata nacionalismu se tedy v učebnicích a významných dílech předních sociologů tolik neobjevují (ibid.: 51). Jako příklad Billig zmiňuje dvě zásadní knihy⁶, jež se věnují sociologii a slouží ke vzdělávání na amerických vysokých školách. Obě knihy se téměř vůbec nezaměřují na problematiku nacionalismu. Billig poukazuje na samotný termín společnost, který je velmi široce definován a u něž se předpokládá, že čtenář dle svého zdravého rozumu dokáže vytvořit danou definici sám (ibid.: 52). Následně cituje MacIntyre (cit. Dle ibid.: 53), který definuje společnost jako: „Lidi, kteří na sebe vzájemně působí na omezeném území a kteří sdílejí společnou kulturu“. Načež Billig reaguje

⁵ Konkrétně ve svém textu zmiňuje díla např. Rogowského (1985), Hrocha (1985) či Deutsche (1966).

⁶ Jedná se o knihy Kornblum, William – Smith Carolyn D. (1988) *Sociology in Changing World 1988* (New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.). a MacIntyre, John J. (1989). *Sociology* (New Jersey: Prentice Hall).

tvrzením, že obdobnou definicí mají i národy. Tím chce poukázat na skutečnost, že společnost je vytvořená podle obrazu národního státu (ibid.: 54).

Věnuje svoji pozornost také knize *Blood and Belonging* (1993) a především jejímu autorovi Michaelu Ignatieffu. Ignatieff představuje nacionalismus jako emocionálně založený, násilný a nebezpečný jev, který se dle něj opět vrací. Navazuje tedy na myšlenku Giddense a upozorňuje na znovu výskyt nacionalismu na šesti místech, konkrétně Chorvatsko/Srbsko, Německo, Ukrajina, Quebec, Kurdistán a Severní Irsko (ibid.: 46). Příčinou je konec studené války, který vyvrcholil také v rozpad Sovětského svazu a uvolnil prostor pro výskyt nacionálních hnutí. Billig kritizuje Ignatieffa za opomenutí války ve Vietnamu, Falkland či vpádu amerických sil do Koreje, Panamy a Grenady. Veškeré zmíněné události byly totiž zpočátku provázené podporou americké veřejnosti. I přesto ale z pohledu Ignatieffa nejsou označovány za nacionalistické (ibid.: 47). Ten následně také představuje dva druhy nacionalismu: občanský a etnický. Etnický nacionalismus popisuje jako iracionální, netolerantní a fanatický. Načež občanský nacionalismus je charakteristický pro evropské demokratické státy. Sám se nazývá občanským nacionalistou (ibid.: 47–48). Kritika Billiga pokračuje i v tomto směru. Poukazuje na to, že Ignatieff zapomíná zmínit, jakým způsobem občanští nacionalisté vytvářejí národní státy, jak dochází k verbování občanů do války, a především jak si udržují své národní hranice prostřednictvím násilného vymezování se vůči těm, kdo s upořádáním hranic nesouhlasí (ibid.).

K opomíjení banálního nacionalismu přispívají také média. Billig se zmiňuje konkrétně o *Guardianu*, o němž hovoří jako o „nejliberálnějším britském kvalitním tisku“ (ibid.: 48). Rétorika, kterou ve svých článcích novináři používají, mnohokrát připívá k oddělení „nás“ od „ostatních“. Článek s názvem „Nacionalisté vyzývají Miloševiče,“ o kterém se Billig ve své knize zmiňuje, odkazuje právě na ono rozdělování. Miloševič jakožto státník není popisován jako nacionalista. Naopak prezident společně s vládou jsou ti, kteří trpí kvůli projevům extrémního nacionalismu, jež vedl ke ztrátě územní celistvosti (ibid.: 49). Důvodem, proč se na „nás“ nacionalismus zapomíná, je právě skutečnost, že není

pojmenován jako nacionalismus. Pro identifikování „našeho“ nacionalismu slouží termín patriotismus. Ten na rozdíl od nacionalismu není iracionální či nadbytečný, ale naopak velmi nezbytný a prospěšný (ibid.: 55). Někteří vědci⁷ tvrdí, že jde o dva různé termíny, které by se neměly zaměňovat. Nacionalismus obdobně jako Ignatieff spojuje s etnickými skupinami, které využívají tzv. iracionální síly, jež apelují na důležitost pokrevního původu. Zásadním rozdílem mezi nacionalismem a patriotismem je tedy samotná iracionalita nacionalismu, která pramení ve fanatismus. To je také důvodem, proč je patriotismus v nevýhodné pozici. Na rozdíl od nacionalismu totiž nemůže dosáhnout tak velké emocionální angažovanosti (ibid.). Patriotismus dle těchto vědců představuje lásku ke své vlasti, zajišťuje stabilitu uvnitř státu a hraje obrannou roli, načež nacionalismus se projevuje agresí, jež následně vede ke konfliktům. V tomto kontextu Billig opět zmiňuje válku ve Vietnamu a první válku v Iráku, které byly vedeny v duchu patriotismu a na něž nikdo neupozorňuje (ibid.: 56). Upozorňuje také na absenci empirických důkazů o tom, že se patriotismus a nacionalismus odlišují. Spíše se přiklání k myšlence, že „síla tohoto tvrzení je silnější než empirické údaje uváděné na jeho podporu“ (ibid.: 57).

1.3 Význam národní identity

Národní identita je významným prvkem v kontextu studia problematiky nacionalismu. Důležitým milníkem, který přinesl změnu v myšlení o národní identitě, byl vznik národního státu. Do té doby se lidé většinou identifikovali prostřednictvím svého vztahu ke komunitě, kmenu či například náboženství. Billig vychází z knihy *Language and Nationalism* (Fishman 1972), ve které autor mluví o vztahu sedláků s jejich identitou. Ta byla vázaná spíše na užší území, než je tomu dnes, to znamená na konkrétní vesnici či údolí, ve kterém lidé většinou prožili celý svůj život (ibid.: 62). Územní hranice v té době nebyly jasně dané a procházely neustálými změnami, proto národní identita v širším kontextu neexistovala. V návaznosti na tato tvrzení Billig zmiňuje také studii Michaela Bantona, která se zaměřovala na vztah etnické a národní příslušnosti (Banton 1994). Banton ve své

⁷ Například Connor, Walker (1993), Janowitz, Morris (1983), Snyder, Louis L. (1976).

studii totiž hovoří o tom, že odlišné etnické skupiny v Malajsii používají konkrétní termíny pro sebeurčení, tzn. Malajci, Číňané nebo Indové, místo obecných pojmů. Tedy, že neexistuje celková teoretická kategorie, do které bychom mohli zařadit výše zmíněná etnika. Jediná obecná kategorie, která v konkrétních případech⁸ zastřešuje ostatní etnické podkategorie, je ta národní (Billig 1995: 63–64).

Billig (1995: 61) tvrdí, že je v této souvislosti důležité si místo otázky „Co je to národní identita“ položit otázku „Co to znamená tvrdit, že mám národní identitu“. Nacionalismus dle Billiga totiž neexistuje bez teorie, která zahrnuje předpoklady o tom, co národ představuje. Vznik národního hnutí za nezávislost s sebou nese požadavky na etablování národa (např. politická práva), které ztotožňujeme s existencí národa. Tvrdí, že se vznikem národů a rozšířením teorií o nacionalismu po celém světě, došlo k univerzálnímu uplatnění konceptu zdravého rozumu (ibid.: 63). Nicméně definice národa jsou obdobně sporné jako definice nacionalismu či společenství popisované v předchozích kapitolách. Na rozdíl od společenství je ale nutné podotknout, že ne všechny skupiny mají „právo“ být nazývané národem. Pohled na to, zda mají jednotlivé skupiny toto právo, se může lišit. Billig (1995: 64) představuje příklad Palestinské národní charty, v níž se tvrdí, že Palestinci jsou „lidé a národ“. Ovšem Židé podle charty nejsou jedním národem s vlastní národní identitou. V opačném případě jde o stejnou rétoriku. Izraelští politici v minulosti běžně hovořili o „takzvaném palestinském národu,“ aby poukázali na pravost židovského národu (ibid.).

Příklad izraelsko-palestinských vztahů poukazuje na skutečnost, že zásadním prvkem v otázce definování své národní identity je definování té druhé, odlišné a cizí identity. Billig (1995: 61) upozorňuje na to, že nacionalismus není protikladem internacionalismu ale jeho součástí. To znamená, že oba tyto prvky existují pospolu a prostřednictvím vymezení se vůči sobě se doplňují. Zde se opět vracíme k dichotomii „my“ a „oni“, jelikož národní identita se více než na oddanosti vůči konkrétní skupině zakládá na pocitu odlišnosti od ostatních skupin. To znamená definice „naší“ identity se odvíjí od toho, jakým způsobem formulujeme naše

⁸ Např. v kontextu mezinárodních sportovních utkání.

okolí. Toto tvrzení vychází z tzv. teorie sociální identity, jež se zabývá studiem obecné teorie kolektivní identity uvnitř skupiny z psychologického hlediska. Z hlediska teorie sociální identity národ bude existovat pouze za podmínky, že se určitá skupina lidí bude cítit jako národ. To znamená, že se její členové musí ztotožňovat se skupinou. Z hlediska této teorie se daná identifikace rovná kategorizaci. Tedy začleněním do jedné skupiny se jedinec odlišuje od jiné skupiny. „Například národy budou vyvážet lichotivé stereotypy o sobě a ponižující stereotypy o jiných národech, s nimiž se srovnávají“ (ibid.: 66). Právě stereotypy slouží k odlišení „nás“ od „jiných“, aby si jednotlivé národy mohly nárokovat onu výjimečnost a jedinečnost. Přisuzování stereotypu závisí na tom, jak národy vnímají samy sebe. To znamená „naše“ vlastnosti určují normalitu a standard, od kterého se následně odvíjí „náš“ pohled na jiné národní skupiny. Pokud Britové tvrdí o Francouzích, že jsou příliš emocionální, nemusí tomu tak být. Pouze soudí z hlediska své normality, jíž jsou denně obklopani. Navíc některé národy čelí mnohem negativnějším stereotypům nežli jiné. Přirozeně jsou evropské státy, které si jsou více podobné, méně kritické k sobě navzájem. Stereotypy se také mohou měnit. Většinou k tomu dochází v kontextu politické krize mezi dvěma či více státy. Například spojenecký SSSR se po druhé světové válce stal předním nepřítelem a tím se i proměnil pohled Západu na celou zemi (ibid.: 81). Billig upozorňuje na důležitost kategorizace samotné kategorie národní identity. Tvrdí, že pokud se mají jednotlivci identifikovat s národem, musí nejprve identifikovat samotnou identitu svého národa (ibid.: 68). Národní identita je dle Billiga konstantně přítomná v životě každého jedince. Nicméně je po většinu času utlumená a k jejímu udržení slouží každodenní připomínání národnosti prostřednictvím banálních prvků, které zůstávají bez povšimnutí. „Národní identita je více než vnitřní psychologický stav nebo individuální sebedefinice: je to forma života, která je každodenně žita ve světě národních států“ (ibid.: 69).

K udržování národní identity slouží připomínání historických milníků, které jsou významné pro samotný vznik daného národa. Billig (1995: 71) hovoří o

přítomnosti národního hrdiny, který definuje povahu celého národa⁹. Nicméně historie se vypráví v různých formách, a ne vždy jde o stejný pohled. Například během fungování Sovětského svazu se v pobaltských zemích vyučovalo o sovětských osvoboditelích, nicméně hojně se také vyprávělo o opačném pohledu na sovětský režim, který dnes v Pobaltí představuje oficiální stanovisko (ibid.). Billig v tomto kontextu připomíná, že historii píšou vítězové, a proto se také její interpretace neustále mění. Vyprávění o společné historii pramení ve vyjadřování jedinečnosti a celistvosti „našeho“ národu. Tento pocit pomáhá v budoucnu mobilizovat národ, který se dostane do pocitu ohrožení této celistvosti (ibid.). Národnost totiž mimo společenství také zahrnuje určité teritorium čili národní místo. Národní místo přesahuje osobní zkušenost jednotlivce a zahrnuje mnohem více prostoru, než mohl navštívit. Nicméně i přesto si je každý vědom, kde dané území začíná a kde končí a označuje ho za své (ibid.: 74). Představa, že o část národního místa může stát přijít, je nemyslitelná. Národní státy se proto snaží co nejvíce bránit separatistickým či secesionistickým tendencím, které ohrožují územní celistvost státu. Billig tvrdí, že právě územní celistvost je tím nejdůležitějším prvkem. Nejde o osobní vazby obyvatel ke konkrétní části území ale o skutečnost, že hrozí její anexe. Nejenže by došlo ke ztrátě této části, „nějaká část ‚našeho‘ domova, ‚našeho‘ já – by byla neoprávněně odňata někým jiným“ (ibid.: 75). Projevy nacionalismu jsou tedy úzce spojené s územím. To potvrzuje i touha diaspor po návratu do své vlasti. Billig (1995: 77) zde např. uvádí citaci vůdce krymsko-tatarské diaspory z roku 1993: „Chceme se vrátit do své vlasti a obnovit naši národní územní republiku“.

Nacionalismus nese dle Billiga univerzální charakter. Národní identita tedy předpokládá mezinárodní kontext, a to zejména v definování „našeho národa“ jako součásti tzv. mezinárodního kódu národnosti. Samotný vznik nacionalismu se vyvíjel souběžně s internacionalismem. Jak již bylo zmíněno, historicky je tento vývoj spojený se vznikem národního státu. Billig (1995: 83) zmiňuje Vídeňský kongres (1815) během kterého došlo k definování moderního mezinárodního

⁹ Billig (1995: 71) zmiňuje George Washingtona, Simona Bolívara a Kwameho Nkrumaha.

politického uspořádání prostřednictvím stanovení státních hranic, výměny vyslanců a pravidel pro plavbu v mezinárodních vodách. Pomocí definování hranic došlo také ke vzniku národní suverenity, kterou by měl respektovat každý člen mezinárodního společenství. Mezinárodní systém tedy začal připomínat ten dnešní, který funguje na předpokladu existence suverénních národních států, které se vzájemně uznávají (ibid.). Získání vnější suverenity, které obnáší právě podmínku mezinárodního uznání je pro nově vznikající státy jednou z největších zkoušek. Jednotlivé národy se v rámci mezinárodního uspořádání musí co nejvíce podobat ostatním národům. To znamená, že musí disponovat určitými tradičními symboly, jež jsou univerzální pro všechny národy. Patří mezi ně například státní vlajka a hymna (ibid.: 86). I přesto, že každá státní vlajka nese individuální prvky, které souvisí s konkrétním státem¹⁰, je téměř každá z nich obdélníkového tvaru, což naopak představuje univerzalismus těchto symbolů¹¹. Billig (1995: 86) upozorňuje, že „banální symboly ‚naší‘ jedinečnosti jsou zároveň banálními symboly ‚naší‘ univerzality“. Univerzalita se také týká rétoriky hlav států. Ve svých projevech mnohokrát zmiňují „nás“ a ne vždy mluví o svém národu. Například během první války v Zálivu se tehdejší americký prezident Bush vyjadřoval dvojznačně. Hovořil o tom, jak jsme „my“ čili Američani utrpěli v důsledku Husajnovu režimu ekonomické ztráty. Následně využíval oslovení „my“ v kontextu celé koalice států, jež do Iráku vtrhla. Tímto chtěl Billig (1995: 91) upozornit na skutečnost, že způsob odlišování „nás“ od „jiných“ se mění v kontextu situace. Tenkrát bylo cílem postavit Husajnovu režim mimo mezinárodní systém a označit ho za univerzálního nepřítele. Obdobně jako předtím byl tento cíl zaměřován na Sovětský svaz (ibid.). Nacionalismus tedy není pouze vnitřní záležitost jednotlivých států. Dost často dochází k vyzývání univerzálních nacionalistických tendencí, které jsou „v zájmu“ celého světa.

¹⁰ Billig (1995: 86) např. zmiňuje irskou vlajku, jež obsahuje oranžovou barvu (protestanství) a zelenou barvu (katolictví).

¹¹ Existují také výjimky jako nepálská vlajka. Dle Billiga (1995: 86) tyto výjimky pouze potvrzují pravidlo.

1.4 Rétorika banálního nacionalismu

V kapitole *Flagging the Homeland Daily* se Billig (1995: 93–127) zaměřuje na jazyk, který využívají politici demokratických zemí. Příklady, o nichž se zmiňuje pochází zejména z britských levicových novin, mezi něž patří například *Guardian*. Tímto se Billig snaží poukázat na všudypřítomnost banálního nacionalismu. Navazuje na Francise Fukuyamu¹² a jeho tvrzení o zániku nacionalismu po konci bipolárního konfliktu. Opět přichází s kritikou teoretiků jako je Fukuyama za opomíjení existence banálního nacionalismu (ibid.: 93). Šířením demokracie dle Billiga nedojde k vymýcení nacionalismu ale naopak k zakotvení jeho banální formy. Současná demokracie je totiž postavená na existenci národního státu, což také potvrzuje Fukuyamův termín „suverenita lidu“, kdy je tím myšlen národ jednoho státu. Zaměřuje se na samotný pojem „lid“, který dle něj představuje nacionalistický předpoklad, jelikož lid se ztotožňuje se slovem národ. Stejně tak hovoří Billig o dalších slovech, která jsou projevem banálního nacionalismu, jimiž jsou například „my“, „tento“, „zde“ a jiné. Upozorňuje také na to, že tato slova nejsou užívána pouze politickými představiteli. Naopak je často používají média, která mají mnohem větší vliv na myšlení občanů. „Pro nás, kteří žijeme v etablovaných zemích Západu, existuje pokušení umístit nacionalistický diskurz do slovníku, kterým ‚my‘, vzdělaní občané nového globálního řádu, opovrhujeme“ (ibid.: 94). Ovšem přítomnost nacionalistické rétoriky v tisku se nedá popřít. Billig uvádí několik příkladů, mezi něž taktéž patří britské zprávy o americkém bombardování Bagdádu v roce 1993. Noviny jako *Daily Mail*, které dlouhodobě podporovaly Konzervativní stranu, se zabíraly zejména národnostní problematikou. Psaly o tom, jakým způsobem se vláda Spojeného království podílela na vedení „mezinárodní podpory náletu“ (ibid.: 113). *The Times* věnoval svoji pozornost osudu britských občanů, jež byli uvězněni v Iráku. Mimo titulky, které se věnovaly britským otázkám v kontextu bombardování Iráku, se objevila

¹² Francis Fukuyama je přední americký politolog, který se ve svých studiích zaměřoval zejména na otázky rozvoje a mezinárodní politiky. Jeho nejznámějším dílem je kniha *The End of History and the Last Man* z roku 1992. V této knize tvrdí, že konec bipolárního konfliktu ve prospěch Spojených států vedl k legitimizování liberální demokracie jako konečnému systému vládnutí (Roth 1993: 188).

řada dalších zpráv nijak nesouvisejících se zahraničním děním. Nicméně pořad souvisela s britským národem¹³. Noviny ve své rétorice často používají slova jako „my“ a „naše“. Přičemž tím není myšlena redakce ale my jako národ. Dalším příkladem je článek v deníku *Today*: „Je čas, abychom změnili vládu. Rozhodně je na čase, abychom vyměnili premiéra“ (ibid.: 114). V tomto článku se nejednalo pouze o názor autora ale o prezentování postoje britského národa. Média totiž obdobně jako političtí představitelé mají tendenci reprezentovat národ. Dle Billiga (1995: 115) se tyto tendence projevují zejména ve třech směrech, a to konkrétně národ, počasí a domácí zprávy.

V kontextu zpravodajství se jednotlivé deníky mohou ve svých politických názorech, které prezentují lišit. Nicméně rubrika, ve které se pravidelně objevuje státní vlajka a pozdvihování národa, je obsažená v téměř každém tisku. Jedná se o sportovní zprávy, které jsou zejména cílené na mužskou část populace. Skutečnost, že sport má obrovský politický význam, se v těchto článcích neustále potvrzuje. „Tam, kde dříve národy bojovaly doopravdy, nyní sublimují svou agresivní energii do bojů o převahu na hrací ploše“ (ibid.: 123). Ve sportu je také obsaženo mnoho termínů, které odkazují k válce, například střelba nebo útok. Sportovní metafory zasahují do politického diskurzu. Margaret Thatcher například používala fráze jako „batting for Britain“. U amerických prezidentů je naopak běžné, že startují baseballovou sezónu prvním nadhozem (ibid.). Zároveň se ve sportovních rubrikách, mimo politiku jako takovou mnohdy, objevují stereotypy, které jsou ztotožňovány s konkrétním národem nebo vyzdvihováním svého vlastního národa. Například během každoročního mezinárodního tenisového turnaje ve Wimbledonu představil deník *The Sun* vztyčenou britskou vlajku, která se vždy po vyřazení britského tenisty ze soutěže snižovala o stupeň dolů. Ve chvíli, kdy se Brit Andrew Foster jako jediný udržel v soutěži, připomínali britské deníky včetně výše zmiňovaného úspěch Británie. Nazývaly sportovce národním hrdinou, který dodal

¹³ Např. „Nejvyšší britský bungeejump“, „Nejnovější britští kultovní hrdinové“, „Británie včera dostala trojnásobnou dávku dobrých zpráv“ a další.

Británii naději (ibid.: 121). Média tak reprodukují velkou část národní identity občanů a jejich rozdělení na domácí a cizí je důležitou součástí dané reprodukce.

Existence národa je zcela závislá na tom, aby lidé, kteří jsou součástí daného národa, měli zájem na tom, v tomto národním společenství žít. Nicméně k projevení tohoto zájmu nedochází vědomě. To znamená, že samotní občani se každý den nerozhodují o tom, zda má jejich národ pokračovat. K udržení jejich zájmu slouží banální postupy, které „denně uvádí národ do pohybu“ (ibid.: 95). Důležitý je také vztah mezi nacionalismem a demokracií. V demokratických státech totiž dochází jednou za několik let k možnosti každého jedince podpořit svůj zájem na tom, aby jeho národ existoval. Samotní političtí představitelé hrají klíčovou roli v reprezentaci národa. Prostřednictvím jejich soupeření si následně občané dle svých preferencí mohou vybrat způsob a směr, kterým chtějí být reprezentováni. Současní politici se stávají celebritami, a to především skrz mediální prostor (ibid.: 96). Jejich slova se denně dostávají k milionům lidí napříč celým světem. Prezidenti či premiéři pravidelně hovoří k národu a během těchto proslovů je vždy přítomná pochvala národa jako celku. Politici reprezentují národ jak zvenčí, tak dovnitř, a to jakým způsobem svoji funkci plní, odráží celkový pohled národa na sebe samých.

Nacionalistické tendence se v politice nejvíce ztotožňují s populistickými strategiemi pravicových stran. Billig (1995: 99) tvrdí, že samotný nacionalismus v politice je natolik rozsáhlý, že tvoří rámeček každé politické diskuze¹⁴. Někteří političtí představitelé ve své rétorice často zmiňují důležitost vlastenectví a zájmu o národní politiku. Billig uvádí příklad bývalého britského premiéra Johna Majora¹⁵, který během svého projevu danou rétoriku využíval: “Prohlásil, že nikdy nedopustí, aby se ztratila osobitá identita Británie. ... Byl to politik, který reagoval na stranické potíže tím, že se věnoval politickému vlastenectví. Protievropské elementy na konzervativní pravici hrozily vzpourou, a tak vůdce strany vydával vlastenecké zvuky a ujišťoval svou stranu, že nikdy nezradí britskou suverenitu“

¹⁴ Zde Billig navazuje na knihu *National Liberation* od Nigela Harisse.

¹⁵ John Major zastával roli premiéra Spojeného království v letech 1990–1997.

(ibid.). Na tyto projevy reagoval britský tisk, který kritizoval Majora za využití „karty vlastenectví“ a hraní na „vlasteneckou strunu“. Major označil svoji stranu za jedinou, která bude klást britské zájmy na první místo a hovořil o Británii jako o nejlepší zemi světa. Tento příklad poukazuje na používání nacionalistické rétoriky jako „my“ jsme jediná strana, „naše“ země je nejlepší na světě a podobně. Billig (1995: 100–103) následně představuje spoustu dalších obdobných příkladů v rétorice německé koalice křesťanských demokratů vládnoucí v 90. letech, amerického prezidenta Ronalda Reagana a britské premiérky Margaret Thatcherové.

Nicméně jak už bylo naznačeno, mimo zmíněné příklady se nacionalistická rétorika objevuje u všech ostatních politických subjektů. Protichůdné politické strany používají stejnou rétoriku zahrnující slova jako my, nás, naše, národ nebo lid. Toto tvrzení Billig opírá o obsahovou analýzu řecké levicové strany PASOK, kterou v roce 1993 provedl francouzský psycholog Rodolphe Ghiglione. Během mítinku pořádaných touto stranou se téměř 50 % všech výroků týkalo „nás – strany“ nebo „nás – země“. Další 25 % obsahovalo výroky o národu, či konkrétně o obyvatelích Řecka. Dále opět zmiňuje projevy významných politických představitelů a tvrdí, že v každém z nich lze nalézt výskyt „nacionalistických klišé“. Konkrétně zmiňuje tehdejšího novozélandského premiéra a kanadskou premiérku¹⁶ (ibid.: 104). „Neustálé vlajkování (*flaggings*) zajišťuje, že ať už se ve světě přehlaceném informacemi zapomíná na cokoli jiného, nezapomínáme na svou vlast. Plebiscit, ať už prostřednictvím obvyklé *deixis*, nebo sportovního jásotu, reprodukuje národní stát“ (Billig 1995: 127).

1.5 Navazování na banální nacionalismus a kritika konceptu

Teze banálního nacionalismu ovlivnila vědce napříč společenskými obory, kteří po vydání knihy navazovali na původní výzkum ve snaze doplnit Billiga prostřednictvím identifikace dalších možných projevů reprodukce národa banálními způsoby. Například Umut Ozkirimli a Arus Yumul přichází s analýzou

¹⁶ Konkrétně šlo o Jima Bolgera (Nový Zeland) a Kim Campbell (Kanada).

reprodukce banálního nacionalismu v kontextu tureckého tisku. Jednalo se o průzkum až 38 tureckých deníků, které byly rozličně zaměřené ať už politicky, nábožensky či ekonomicky (Yumul – Ozkirimli 2000: 793). Výsledkem tohoto výzkumu bylo zjištění, že diskurz představovaný tureckými médii, je „přeplněn prvky nacionalistické ideologie“ (ibid.: 801). Je nutno poznamenat, že turecký tisk si je této skutečnosti plně vědom a považuje ji za správnou a přirozenou (ibid.).

Kromě zmiňovaného tureckého příkladu existuje mnoho dalších zemí, které byly analyzovány v návaznosti na Billiga¹⁷. Docházelo také ke kritice některých prvků, které Billig začlenil do své práce. Nicméně samotný přínos daného konceptu zpochybněn nebyl (Antonsich – Skey 2017: 3). Szulc (2017: 54) tvrdí, že „Ulrich Beck nabídl jednu z nejsilnějších výzev proti tezi o banálním nacionalismu“. Ten ve svém článku *The Cosmopolitan Society and its Enemy* z roku 2002 představuje koncept banálního nacionalismu a navazuje na něj tzv. banálním kosmopolitismem. Tvrdí, že dnes je každodenní nacionalismus vytlačován globalizačními procesy. Jako příklady uvádí popovou kulturu, televizi, internet a v neposlední řadě také potraviny. Banální nacionalismus je dle něj postupně nahrazován banálním kosmopolitismem prostřednictvím „vnitřní, nedobrovolné a často neviditelné kosmopolitizace“ (Beck 2002: 29). „Kosmopolitizace znamená, že klíčové otázky způsobu života, jako je výživa, výroba, identita, strach, paměť, potěšení, osud, již nelze lokalizovat národně nebo lokálně ...“ (ibid.: 29–30). Beck neodmítá existenci banálního nacionalismu, ale spíše přichází s jakousi predikcí, kdy tvrdí že vlivem globalizace dochází k vytrácení čistě národních prvků z každodenního života.

Jeden z nejnovějších příspěvků k Billigově tezi dodává již zmíněný Lukasz Szulc (2017), který se ve své studii soustředí konkrétně na roli nových médií při reprodukci banálního nacionalismu. Velmi prudký vývoj médií za posledních dvacet let dle Szulce vyžaduje „přehodnocení vztahů mezi národy, nacionalismem a médii“ (Szulc 2017: 55). Zaměřuje se na vliv internetu, jehož vznik upozadil

¹⁷ Antonsich a Skey (2017: 3) odkazují na mnou zmíněný příklad a představují další, mezi něž patří Alex Law (2001) analyzující skotské prostředí, Alexaner Dhoest (2007) věnující se Belgii či Chris Perkins (2010) soustředící se na Japonsko.

klíčovou roli tradičních médií. V tomto kontextu tvrdí, že se na internetu objevují případy banálního nacionalismu tak, jak o nich hovořil Billig, to znamená prostřednictvím symbolů a jazyka. Nicméně přichází také s novým způsobem reprodukce banálního nacionalismu, a to prostřednictvím národního kódu (ccTLD¹⁸), který mimo jiné slouží k rozlišování jednotlivých zemí (ibid.: 60). Jde o pouhá písmena v internetovém odkazu, která běžně zůstávají bez povšimnutí. Nicméně je využívá každá země zejména na oficiálních vládních a politických serverech. Dále uvádí příklady národů, které se banálním způsobem reprodukuje v internetovém prostoru. Mezi ně patří například diaspory a národy bez státní příslušnosti¹⁹ (ibid.: 64–65). Szulc také upozorňuje na kritiku konceptu banálního nacionalismu ze strany Michaela Skeye, který poukazuje na absenci komplexního pohledu na Spojené království, jež se liší od ostatních zemí tím, že zahrnuje několik národních skupin (ibid.: 63). Skey (2009: 342) ovšem také tvrdí, že je Billigův koncept významným přínosem ve studiu nacionalismu. Přináší především identifikaci určitého nedostatku v sociologických tezích, které na problematiku nacionalismu pohlíží jednostranně. Nicméně kritizuje Billiga za soustředění se na homogenní společnosti a přehlížení složitostí národnostních skupin v heterogenních zemích (ibid.).

V rozporu s některými tvrzeními, jež v knize zazněly, byla také například Pille Petersoo, která se ve své studii z roku 2007 zaměřila na roli zájmena „my“ v kontextu skotských médií během referend týkajících se decentralizace Velké Británie v letech 1979 a 1997. Petersoo (2007: 421) navazuje na Billigovo pojetí vztahu mezi médii a čtenáři, který se zakládá na vzájemném konsenzu a jednomyslnosti a celou tuto myšlenku zpochybňuje. Tvrdí, že slovo „my“ nemusí pokaždé odkazovat na národ a ve své studii rozlišuje tři druhy využití tohoto slova. Prvním je „exkluzivní novinové my“, které označuje noviny, dále „inkluzivní skotské my“ označující čtenáře ve Skotsku a poslední „all-inclusive britské my“,

¹⁸ Tzv. country code top-level domain – jedná se o kódy národní domény, které používají jednotlivé země např. uk, us, cz atp.

¹⁹ Jako příklad Szulc uvádí Kurdy – tzv. kampaň dotKurd.org se dlouhodobě snažila o získání identity Kurdů na internetu. Podobně také Kataláncům skrz kampaň se podařilo získat vlastní národní doménu.

keré odkazuje na Británii jako celek (ibid.: 424). V závěru tvrdí, že používání „my“ konkrétně ve skotských médiích se liší v závislosti na kontextu a tématu. Petersoo zpochybňuje koncept „jediného národního mediálního my“ a přisuzuje mu zavádějící roli: „V médiích neexistuje jednoduché a banální národní "my", ale kaleidoskop různých "my"“ (ibid.: 433). Zájmeno „my“ je dle autorky používáno spíše kvůli reprezentaci více národních kategorií, jejichž zástupci patří mezi čtenáře konkrétních novin. Pro zjištění role nacionalismu v používání tohoto výrazu by dle Petersoo bylo nutné se zaměřit na to, jakým způsobem samotní čtenáři dané slovo interpretují (ibid.).

Craig Calhoun (2017: 20) poukazuje na skutečnost, že se Billig primárně snažil prokázat existenci banálního nacionalismu, a to se mu také podařilo. Nicméně v tomto důsledku je nyní jeho kniha citovaná zejména pro konstatování dané existence, což vypovídá o jistých omezeních daného konceptu. „Obecně se zdá, že Billiga prostě nezajímá ani tak vysvětlení nacionalismu jako takového, jako spíše ukázka toho, že mnohé z něj obvykle nevidíme, a proto mu jednak špatně rozumíme, jednak špatně chápeme svou vlastní účast na něm – jako občané a jako sociální vědci“ (ibid.: 22). Reaguje také na Billigovo označování nacionalismu jako negativního prvku. Souhlasí sice s tím, že by se neměl rozlišovat patriotismus a nacionalismus a že identifikačním znakem nacionalismu by neměly být extremistické tendence. Ovšem poukazuje na světlou stránku nacionalismu, která v Billigovo knize nezaznívá. Konkrétně hovoří o významné roli nacionalismu v systému moderní demokracie, který umožnil vznik „mnoha moderních projektů ekonomického přerozdělování a sociálního zabezpečení“²⁰ (ibid.: 26). Mimo výše uvedené kritiky (Calhoun 2017: *passim*) obecně vnímá koncept banálního nacionalismu jako přínos, který nabízí mnoho důležitých poznatků, a dokonce jej označuje „závanem čerstvého vzduchu“.

²⁰ Calhoun uvádí příklad Národní zdravotní služby, jež slouží k financování zdravotních systémů ve Spojeném království a v tomto kontextu poukazuje právě na důležitost slova „národní“.

2 Anexe Krymského poloostrova

Anexi Krymského poloostrova předcházely protesty (tzv. Euromajdan) v Kyjevě, které reagovaly na rozhodnutí tehdejšího ukrajinského prezidenta Viktora Janukovyče odmítnout podepsání asociační dohody²¹ s Evropskou unií v zájmu udržení vztahu s Ruskou federací (RF). Euromajdan se týkal zejména občanů západní a střední části Ukrajiny, kteří odmítali dlouhodobou spolupráci s RF, a naopak chtěli navazovat bližší vztahy s EU (Zhuravlev – Ishchenko 2020: 239). V důsledku těchto protestů, jež trvaly od listopadu 2013 až do února 2014 došlo ke svržení Janukovyče, který následně uprchl do Ruska. Již 27. února se na území Krymského poloostrova objevily neoznačené vojenské jednotky, které byly nejdříve popisované jako místní jednotky sebeobran. V tento okamžik došlo k rozpuštění tamní vlády a krymským premiérem se stal člen nacionalistické strany *Ruská jednota* Sergej Aksjonov (Charron 2016: 229). O týden později nová krymská vláda odhlasovala odtržení Krymu a Sevastopolu od Ukrajiny a jejich následné připojení k RF. V ten samý den bylo vyhlášeno referendum o sebeurčení, které se mělo konat o deset dní později, čili 16. března. Výsledky referenda byly jednoznačné. Z celkové volební účasti (80,42 % Krym a až 85,56 % Sevastopol) hlasovalo pro připojení k RF cca 96 % voličů (ibid.). Dva dny po referendu 18. března se v Moskvě konalo shromáždění, jež neslo název „Krym – za Rusko“. Vystoupil zde i prezident RF Vladimír Putin, který slavnostně potvrdil znovusjednocení Krymu a Ruska: „Po těžké, dlouhé, vyčerpávající plavbě se Krym a Sevastopol vracejí do svého domovského přístavu – do Ruska, ke svým rodným břehům, do svého stálého domovského přístavu“ (RIA Novosti 2014).

Ukrajinská vláda prohlásila referendum za nelegitimní. Obdobně reagovala také značná část mezinárodního společenství, která označuje dané události za narušení suverenity svrchovaného státu. Valné shromáždění OSN přijalo v březnu 2014 rezoluci č. 68/262, která potvrzuje územní celistvost Ukrajiny a odmítá

²¹ Dohoda měla prohloubit vztahy mezi Ukrajinou a členskými zeměmi EU, a to v podobě politické a ekonomické integrace obou stran. Dohoda také zahrnovala spolupráci v oblasti energetiky, dopravy a vzdělání a závazek Ukrajiny o dodržování demokratických zásad, právního státu a lidských práv (Evropský parlament 2014).

krymské referendum, které označuje za neplatné (UN 2014). Tuto rezoluci podpořilo celkem 100 členských zemí OSN. Nicméně až 11 zemí hlasovalo proti, mezi něž mimo samotné Rusko patří například Sýrie, Venezuela, Nikaragua, Bělorusko či Kuba²² (ibid.). Později Vladimír Putin potvrdil domněnky o výskytu ruských vojenských jednotek na poloostrově. „Museli jsme podniknout nevyhnutelné kroky... Naše vojska samozřejmě stála za silami sebeobranu Krymu“ (Reuters 2014). I přes danou skutečnost zůstává Krymský poloostrov dodnes de facto pod nadvládou Ruské federace²³.

2.1 Historické pozadí

Od počátku starověku až po anexi Krymu v roce 2014 byl Krymský poloostrov pod vlivem mnoha říší a států, mezi nimiž byly např. Kyjevská Rus, Byzantská říše, Zlatá horda, Osmanská říše, Ruské impérium, SSSR a samozřejmě Ukrajina²⁴. Nezávislost poloostrova za celou jeho existenci trvala pouze necelé čtyři desetiletí (Bebler 2015: 37). S územím Krymského poloostrova jsou ovšem neoddělitelně spojeni krymští Tataři. Jejich výskyt na poloostrově se pojí s 12. stoletím, kdy docházelo ke sňatkům mezi aristokraty Zlaté hordy a islámskými a turkickými kočovnými kmeny, jež obývaly území dnešního Krymu (Dawson 1997: 429). Mezi léty 1449 až 1783, kdy byl Krym pod nadvládou Krymského chanátu, začalo docházet ke vzniku krymské identity, jež se po celá následující staletí vyvíjela. Během tohoto období vzniká krymsko-tatarské etnikum společně s jednotným náboženstvím v podobě sunnitského islámu a jednotným jazykem v podobě krymské tatarštiny (Charron 2016: 238). Toto období se také nazývá „zlatým věkem krymsko-tatarských dějin“ (Dawson 1997: 429). Až do roku 1783 tvořili krymští Tataři většinu obyvatelstva Krymského poloostrova.

²² Dále také Demokratická republika Kongo, Arménie, Bolívie, Súdán a Zimbabwe.

²³ Ruská federace svým rozhodnutím anektovat Krymský poloostrov porušila několik mezinárodních a bilaterálních dohod, jimiž jsou: Helsinský závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě z roku 1975, Budapešťské memorandum o bezpečnostních zárukách pro Ukrajinu z roku 1994, Smlouva o přátelství, spolupráci a partnerství mezi Ukrajinou a Ruskem z roku 1997 a Smlouva mezi Ukrajinou a Ruskou federací o ukrajinsko-ruské státní hranici z roku 2003.

²⁴ Dále také Řekové, Bulhaři, Skythové, Římané, Gótové, Hunové, Chazaři, Benátky, Janov a Německo.

V dubnu roku 1783 byl Krym anektován na příkaz tehdejší carevny Ruského impéria Kateřiny II.: „... rozhodli jsme se dát krymským záležitostem jiný směr a učinit z Krymského poloostrova nikoli hnízdo loupežníků a vzbuřenců, ale území ruského státu pro budoucnost. Vzhledem k těmto okolnostem všem sebevědomě oznamujeme naši vůli přivlastnit si Krymský poloostrov a připojit jej k Rusku" (Holovčenko – Matvijenko 2014: 20). V této době vznikl i jeho nový název – Tavrická gubernie. Právě nadvláda Ruského impéria a následně Sovětského svazu stojí za obrovskou demografickou, kulturní, ekonomickou a politickou změnou Krymu (Bebler 2015: 37). Po ruské anexi poloostrova v 18. století přichází období útlaku krymských Tatarů, kdy mnozí z nich území opouští v důsledku diskriminačních politik a následně také kvůli Krymské válce a násilnému vysídlení v období druhé světové války. Diskriminace původního obyvatelstva zahrnovala masové popravy, zbourání více než 1600 mešit a jiných islámských památek, zrušení islámských institucí, zabavování a následné pálení rukopisů a knih tatarských rodin (ibid.). Jednalo se v podstatě o pokus zničit krymsko-tatarskou identitu, která byla velmi důrazně spojená s krymským územím. V období 19. a 20. století probíhala výrazná rusifikace krymského poloostrova prostřednictvím násilného vysídlování krymských Tatarů, a naopak masového přesídlení etnických Rusů. V důsledku těchto činů žilo na území Tavrické gubernie na konci 19. století více než 70 % Rusů a pouze 13 % Tatarů (Zinčenko 2004: 65). „Shrneme-li období od připojení Krymu k Rusku do počátku dvacátého století, je třeba konstatovat, že Tataři byli v ruském impériu vystaveni kulturnímu, hospodářskému, náboženskému, ideologickému a národnostnímu útlaku“ (ibid.).

Pokles krymsko-tatarské populace na území Krymu vedl ke snaze obnovit vládu krymských Tatarů. V roce 1917 dochází ke vzniku národního shromáždění krymských Tatarů, jehož cílem byl získání správy nad poloostrovem. Nicméně o rok později byl tento pokus ukončen novou bolševickou vládou (Dawson 1997: 429–430). Mezi lety 1917–2014 se oficiální název a právní status Krymu několikrát změnil. Během vlády sovětského diktátora Stalina se název Socialistické sovětské republiky Tauridy změnil na dnešní turkický název Krym a již v roce 1921 byla vyhlášena Krymská sovětská socialistická republika, která se o rok později stala

součástí Sovětského svazu až do jeho rozpadu. V tomto období byla během druhé světové války okupována německými vojsky, konkrétně mezi lety 1941 až 1944 (Bebler 2015: 38). Po osvobození Krymu byli krymští Tataři obviněni z kolaborace a vysláni do Uzbekistánu a na Sibiř, kdy během těchto deportací až 46 % vysídlených osob zahynulo během samotné deportace. Krymští Tataři prohlásili tento násilný akt za genocidu jejich národa s cílem odstranit krymsko-tatarskou identitu spojenou s územím Krymu (Charron 2016: 237). „18. květen 1944 byl v dějinách tohoto národa smutným dnem: během jediného dne byly tisíce lidí vyhnány ze svých domovů, naloženy do nákladních vagónů a poslány do zvláštních osad. Toho dne byla starcům, ženám, nemluvňatům a celému krymsko-tatarskému národu přidělena cejcha „zrádce““ (Zinčenko 2004: 65). Došlo tak k plné slovanizaci Krymského poloostrova a původní obyvatelé dostali zákaz se do země svého původu vrátit (Bebler 2015: 37). To umožnilo vznik krymsko-tatarských diaspor na území Uzbekistánu, Rumunska či Turecka. Následující desetiletí byla vedena protestní kampaň, jež požadovala návrat národa do své vlasti. Docházelo k protestům na Rudém náměstí, hladovkám a sebeupálením, ale i přesto až do roku 1989 nebyl krymským Tatarům umožněn návrat na poloostrov. Během 90. let, kdy se velká část z nich vrátila, byly jejich domovy obsazeny Slované, kteří se cítili být ohroženi příchodem původních obyvatel (Charron 2016: 238).

V roce 1954 tajemník Komunistické strany a představitel SSSR Nikita Chruščov „předává“ pravomoci nad územím poloostrova v té době Ukrajinské sovětské socialistické republiky. Tento čin byl popisován jako bratrské gesto v rámci třístého výročí připojení Ukrajiny k Ruskému impériu. Dodnes se spekuluje o skutečných důvodech, proč k této události došlo. Existuje mnoho teorií, kdy se většinou hovoří o ekonomických důvodech (Salushev 2014: 38). Předání Krymského poloostrova Ukrajině dodnes vyvolává otázky právního charakteru. Došlo totiž k porušení ústavy, která stanovovala nutnost formální dohody mezi státy. Následně by muselo dojít k přijetí federálního zákona společně s ústavní novelou. Žádná z těchto formálních procedur ovšem v případě Krymu neproběhla, což v podstatě znamená, že podle sovětských zákonů byl tento akt

nelegální (Bebler 2015: 38). Zároveň se k této otázce nemohli vyjádřit ani samotní obyvatelé Krymu. Ještě předtím, než se Krym stal součástí Ukrajiny, bylo nařízeno rozsáhlé osídlování regionu Ukrajinci. Mezi lety 1950-1954 se na Krymu usadilo téměř 14 tisíc ukrajinských rodin. Nicméně národnostní složení tvořilo stále více než 70 % etnických Rusů (Zinčenko 2004: 66).

V roce 1991 se Krym stal opět autonomní republikou v rámci Ukrajiny. Ve chvíli, kdy se Sovětský svaz v prosinci oficiálně rozpustil, nebyl status Krymu nijak diskutován a prosba ruského prezidenta Jelcina o návrat poloostrova Rusku byla prvním prezidentem Ukrajiny Leonidem Kravčukem zamítnuta. V roce 1992 krymský parlament vyhláší nezávislost tzv. Republiky Krym a vzniká její první ústava, která je v důsledku nátlaku ukrajinské vlády doplněna o tvrzení, že je tato republika součástí Ukrajiny. O rok později v rámci posílení autonomního statutu Krymu vzniká prezidentský úřad a krymští Tataři získávají možnost pravidelného zastoupení v Poradní radě. Nicméně v roce 1995 ukrajinský parlament zrušil krymskou ústavu a odvolává tehdejšího krymského prezidenta Jurije Meškova, kterého obviňuje z protistátní činnosti a podpory separatistických tendencí (Dawson 1997: 428). Problematika Krymu se během 90. let neustále otevírá v rámci rusko-ukrajinských vztahů. Řešila se zejména otázka Černomořské flotily a možnost jejího využívání jak ze strany Ukrajiny, tak i ze strany Ruska. Bebler (2015: 39) tvrdí, že právě v 90. letech začíná Rusko plánovat a připravovat podmínky pro anexi Krymu. Již v roce 1993 dochází v Rusku k přijetí rezoluce, jež označuje Sevastopol za Rusko. Následně v roce 1996 se ruský geostratég Karaganov ve svých studiích zmiňuje o možné anexi části Ukrajiny Ruskou federací. V roce 2008 o podobném scénáři hovoří sám ruský prezident, kdy zmiňuje konkrétně Krym a východní část Ukrajiny. Poté, co se NATO zmiňuje o možném vstupu Ukrajiny do aliance, je celá situace ještě více napjatá, nicméně se zvolením Viktora Janukovyče se ruské ambice v otázce Krymu až do roku 2014 snižují (ibid.: 40).

2.2 Čí je Krym?

Austin Charron ve své studii z roku 2016 *Whose is Crimea?* tvrdí, že dle jeho průzkumu, jež byl proveden na území Krymského poloostrova v roce 2011, nebyla uzemní sounáležitost obyvatel Krymu přikloněna ani na stranu Ukrajiny, ani na stranu Ruska. Národní příslušnost obyvatel se spíše ztotožňovala s regionální identitou samotného autonomního území Krymu (Charron 2016: 227). Ve svém textu se také věnuje historickému a kulturnímu vývoji národních mytologií Ruska a Ukrajiny, které tvoří základ pro prosazování tvrzení o příslušnosti Krymu ke zmíněným zemím. Ruská federace v čele s prezidentem Putinem ospravedlňuje své kroky společnou historickou minulostí a tvrdí, že Krym byl vždy neoddělitelnou součástí Ruska. Charron představuje celkem tři klíčové prvky ruského národního narativu o Krymu. Za prvé Putin dlouhodobě hovoří o duchovním významu poloostrova pro Rusy, a dokonce jej přirovnává k Jeruzalému. S tím souvisí také skutečnost, že v roce 988 došlo na území dnešního Krymu ke zrození východoslovanského pravoslaví, na což odkazoval prezident Ruska v souvislosti s anexí poloostrova: „Krym je místem starobylého Chersonesu, kde byl pokřtěn kníže Vladimír. Jeho duchovní výkon spočívající v přijetí pravoslaví předznamenal celkový základ kultury, civilizace a lidských hodnot, které spojují národy Ruska, Ukrajiny a Běloruska“ (ibid.: 231). Jako druhý bod uvádí tzv. Mýtus Sevastopolu, jež vznikl v souvislosti s Krymskou válkou v polovině 19. století. Město bylo po ostřelování téměř zničeno a jeho znovuvybudování tvořilo symbol ruských hrdinů, kteří bránili impérium před invazí. Během druhé světové války byl tento mýtus oživen. Sevastopol byl opět v obležení, tentokrát ze strany německé armády. Poválečná rekonstrukce města z něj opět utvořila symbolickou připomínku hrdinství ruských a sovětských vojáků, což vedlo ke vzniku tzv. dvojího mýtu. Mýtus Sevastopolu hraje významnou symbolickou roli v nárocích Ruské federace na Krym a Sevastopol (ibid.: 232). Posledním klíčovým prvkem je dle Charrona „role tohoto regionu v produkci sovětské nostalgie“ (ibid.). Krym byl totiž během sovětského období oblíbenou turistickou destinací pro miliony obyvatel sovětských republik. Sovětská nostalgie a idealizace tohoto období se týká především Rusů, kteří vnímají rozpad SSSR jako ztrátu národní identity a

uzemní celistvosti. Skutečnost, že Krym byl připojen k Ukrajině, tak v mnoha lidech vyvolává zmíněný pocit ztráty (ibid.: 233–234).

Co se týče ukrajinských narativů, Charron upozorňuje na skutečnost, že i přesto, že je Krym de iure součástí Ukrajiny, „existuje jen málo dobře rozvinutých opatření, která by se týkala ukrajinské národní mytologie o Krymu, kterou by její představitelé mohli využít, aby region vykreslili jako neodmyslitelně ukrajinský nebo posílili požadavky na jeho navrácení“ (ibid.: 235). Důvodem je nedostatek času a možností na vybudování ukrajinské identity na poloostrově. Z geografického hlediska je Ukrajina sice spojená s Krymem, ale právně se Krym stal součástí země až v roce 1954. Po vyhlášení nezávislosti Ukrajiny se Krym stal klíčovým bodem v otázce „historických, kulturních, jazykových a etnických rozdílů mezi ukrajinskými regiony“ (ibid.), která byla významná pro politickou integraci země. Důležitá proto byla role krymských Tatarů, jež tvoří 12 % obyvatel Krymu (ibid.: 236). Jakožto původní obyvatelé Krymského poloostrova byli krymští Tataři zastánci ukrajinské integrace za účelem omezení vlivu Ruské federace. „Věříme v Ukrajinu, která po staletí bojovala za svou svobodu a nezávislost, a nakonec jí dosáhla. Jsme přesvědčeni, že takový svobodmilovný stát, který na oltář svobody obětoval miliony svých nejlepších synů a dcer, nebude stát v cestě národnímu sebeurčení jiného národa“ (Zinčenko 2004: 72). V reakci na danou podporu ukrajinská vláda formálně uznala krymské Tatary za původní národ Ukrajiny a odsoudila jejich násilnou deportaci, kterou označila za genocidu (Charron 2016: 236). Ruská společnost nijak nereaguje na historickou spojitost Krymu s krymskými Tatary. Ruští historikové totiž popisují anexi v roce 1783 jako zavedení civilizace do daného regionu. Krymští Tataři jsou tak popisováni jako kočovní, barbarský národ, kterému do příchodu Rusů vládli Turci. Některé krymské proruské organizace dokonce tvrdí, že původními obyvateli poloostrova jsou Rusové, nikoliv Tataři (Dawson 1997: 430).

Pomocí těchto narativů si každý ze zmíněných národů nárokuje území Krymu. I přesto, že mezinárodní společenství je v této otázce zastáncem Ukrajiny, je Ruská federace v prosazování těchto narativů úspěšnější. Dnes je velká část světa

přesvědčena nejen o tom, že ruské územní nároky jsou zcela legitimní, ale také o tom, že jde o názor většiny obyvatel Krymu (Charron 2016: 239). Nicméně právě průzkum provedený Charronem v roce 2011 potvrzuje, že tomu tak není. Tento průzkum se týkal celkem 798 osob – 384 etnických Rusů, 199 etnických Ukrajinců, 137 krymských Tatarů a 78 příslušníků menšin, kteří na území žijí²⁵. Výsledky průzkumu prokázaly, že zmíněné etnické skupiny se identifikují s Krymem, nikoliv s Ruskem nebo Ukrajinou. Zároveň dotazovaní preferují autonomii poloostrova více nežli jeho začlenění do zmíněných zemí (ibid.: 240).

²⁵ Arméni, Bělorusové, Židé, Ázerbájdžánci, Poláci atd.

3 Analýza prvků banálního nacionalismu v ruských médiích v souvislosti s anexí Krymu

Jak již bylo zmíněno v první části tohoto textu, média hrají velkou roli v reprodukci banálního nacionalismu. Jejich vliv na každodenní život občanů národních států nelze popřít. Nacionalistická rétorika se tak běžně využívá v médiích, která se mnohdy snaží o reprezentaci názoru celého národa. Proto se v této části pokusím o analýzu přítomnosti prvků banálního nacionalismu v novinových článcích. Skutečnosti zmíněné v předchozí kapitole vypovídají o největší početnosti a úspěšnosti ruských narativů, které obhajují anexi Krymu. Právě z těchto důvodů se v této části zaměřím na ruská média a jejich obsah po roce 2014. Budu se věnovat reakci médií na konkrétní události ve sportu a kultuře, které reagovaly na ruskou anexi Krymu a byly v nich pozorovány prvky banálního nacionalismu. První ze zmíněných událostí je účast zpěvačky Jamaly v mezinárodní pěvecké soutěži Eurovize. Jamala v roce 2016 zastupovala na této soutěži Ukrajinu, kdy vystoupila s písní *1944*, která přímo odkazovala na vyhnání krymských Tatarů z poloostrova. Druhou analyzovanou událostí je představení nového designu ukrajinských dresů před evropským fotbalovým šampionátem v roce 2021. Podoba těchto dresů zahrnovala obrys mapy Ukrajiny včetně anektovaného Krymu a nápis „Sláva Ukrajině! Slava hrdinům!“.

Anexe Krymu v roce 2014 způsobila vzestup nacionalistické rétoriky ve státem kontrolovaných ruských médiích. Nicméně k dramatickému nárůstu politických témat v každodenních ruských zprávách dochází již dříve. Sursanova (2021: 31) se ve své studii *Reprezentace praktik každodenního nacionalismu na televizním kanále „Rossija 1“* věnovala přítomnosti banálního nacionalismu v ruských médiích v období mezi lety 2011-2012. V roce 2011 totiž dochází ke zintenzivnění politiky státní identity Ruska v důsledku masivních protestů, jež reagovaly na volby do Státní dumy a následné prezidentské volby. Dané protesty byly zorganizovány prostřednictvím sociálních médií, což vedlo k rozšíření internetového zpravodajství v zemi a hrozilo nahrazení tisku jakožto hlavního zdroje zpráv (Lupion 2018: 332). Ruská vláda upozorňovala na snahu opozice

podnikat nepokoje prostřednictvím internetové propagandy. V reakci na digitalizaci Ruska začaly vznikat provládní zpravodajské weby, které usnadnily šíření informací, jež jsou v souladu se státními zájmy. Následně se vláda zaměřila na omezení nezávislých médií. V této době také vzniká protiextremistický zákon, který umožňuje stíhání jednotlivců za extremistické názory, které se v podstatě rovnají těm opozičním (ibid.). Dané změny přispěly ke skutečnosti, že v roce 2015 až 70 % dotazovaných upřednostňovalo vládní média před soukromými (ibid.: 333). V roce 2012 začalo třetí volební období prezidenta Putina, který kladl velký důraz na ohrožení ruské identity ze strany „vnitřních i vnějších nepřátel“ (Sursanova 2021: 32). V té době se součástí státní politiky identity stávají federální televizní kanály, jako je zmíněný *Rossija 1*, které pro mnoho Rusů představují hlavní zdroj informací (ibid.: 33). Během anexe Krymu došlo ke zvýšení výskytu provládních trollů, kteří se vyskytovali na sociálních sítích a vyjadřovali podporu ruským narativům. Kybernetickým útokům taktéž čelili ruští prozápadní novináři, kteří o anexi informovali. Činnost zahraničních zpravodajství byla zablokována a nejpopulárnější státní médium RT se rozšířilo o další jazyky²⁶, pomocí kterých mohlo informovat o „znovusjednocení Krymu“ i mezinárodní publikum (Lupion 2018: 334).

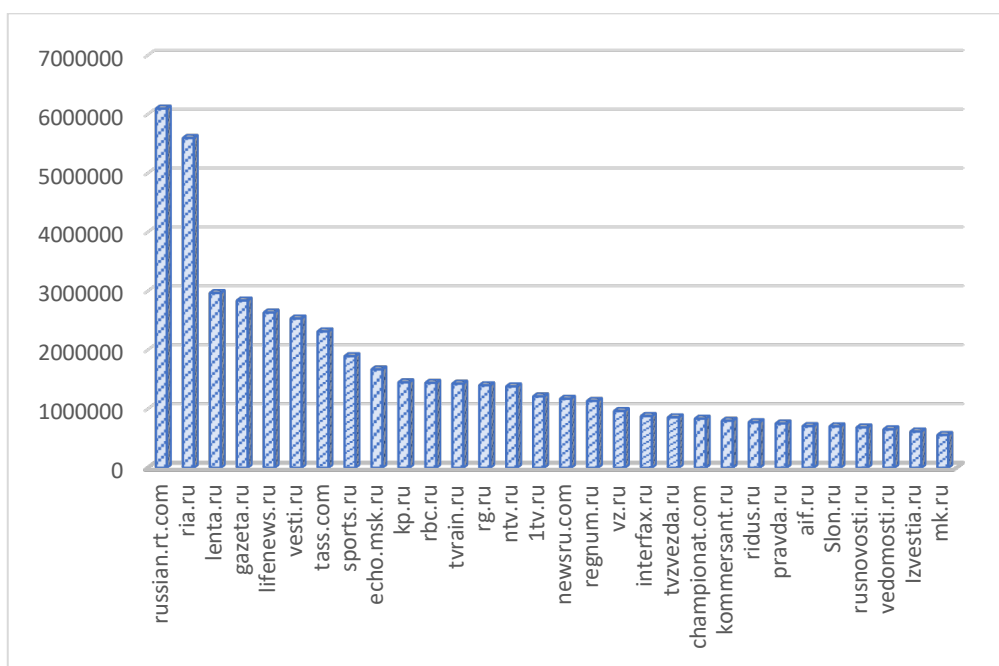
Průzkum neziskové organizace Levada center (2022) potvrdil, že primárním zdrojem pro získání informací v Rusku zůstává televize (více než 64 %). Na druhém místě jsou sociální sítě (39 %), na třetím internetové zpravodajství (32 %) a na poslední příčce se usadil Telegram (18 %), jež získal svoji popularitu zejména na jaře roku 2022, kdy se jeho sledovanost od začátku roku ztrojnásobila. Nicméně popularita těchto zdrojů se liší v závislosti na věku ruských občanů. Kategorie, které zahrnují mladší generace (18-24 a 25-39), spíše využívají internetové zdroje, a naopak starší generace (40-54 a 55 a více) získávají informace hlavně prostřednictvím televizních kanálů.

V této práci se zaměřím na internetové zpravodajství, které je zároveň nejvíce citováno na sociálních sítích. To znamená, že tímto v podstatě zkombinuji dvě

²⁶ Přibyla možnost online vysílání v němčině, francouzštině, španělštině, arabštině a angličtině.

kategorie následující po televizních zprávách. Společnost Brand Analytics (2015), která představuje každoroční studii *Social Media Citation Index and Rating*, sestavila v roce 2014 žebříček 30 nejvíce citovaných ruských médií za celý rok. Konkrétně se budu věnovat zpravodajstvím, které obsadily první dvě příčky tohoto žebříčku. RT (dříve také Russia Today) a RIA News (RIA Novosti) byly vybrány na základě jejich citovanosti. Jde o nejvíce citované internetové odkazy, které měly v roce 2014 mnohem větší dosah v porovnání se zbytkem zmíněných platform viz Obrázek 3-1. V následujících letech došlo k postupnému snížení počtu citací RT a již v roce 2015 první příčku obsadily RIA Novosti. Nicméně RT se stále udržovala na druhém místě. Podle posledních statistik z února 2023 si RIA stále drží první místo, nicméně RT se za poslední roky dostalo až na 6. příčku, kdy jej předběhla zpravodajství jako *Lenta Ru* či *TASS* (Brand Analytics 2023).

Obrázek 3-1 Žebříček citovanosti ruských médií za rok 2014

Vytvořeno autorkou na základě zdroje (Brand Analytics 2015)

Jak již bylo zmíněno, RT v rámci reorganizace představila možnost vysílání zpráv v dalších pěti jazycích. Obdobně také nabízí online portály v sedmi jazycích, kdy k původním šesti přibyla ještě srbština. Online zpravodajství vzniklo v roce 2012 za účelem poskytování ruského pohledu na světové dění (RT 2023). Jedná se o nejvíce rozsáhlou ruskou mezinárodní televizní stanicí, která je financovaná

státem (Redington 2021: 76). RT byla původně od spuštění televizního vysílání provozovaná agenturou RIA Novosti. Nicméně v roce 2013 byla daná agentura zrušená a došlo k její sloučení do nové agentury Russia Today. Tento krok byl silně kritizován ruskou opozicí, a to zejména z důvodu zrušení poslední agentury, která se snažila o vyvážené zpravodajství. Zařazení RIA Novosti pod Russia Today způsobilo obavy o vznik dalšího prokremelského deníku (BBC 2013). Články z těchto médií představují hlavní zdroj, který budu ve své analýze využívat.

3.1 Eurovize

Mezinárodní pěvecká soutěž *Eurovision Song Contest* se každoročně koná nejen v evropských zemích²⁷ již od 50. let 20. století. Všechny zúčastněné země tak mají možnost představit svoji vlast mezinárodnímu publiku. To úzce souvisí s tzv. *nation brandingem*, který se používá k propagaci kulturních a tradičních hodnot konkrétní země. Vysílání probíhá ve více než 40 zemích světa a i přesto, že se jedná o pěveckou soutěž, „nese silné politické a diplomatické poselství“ (Borić – Radović Kapor 2017: 228). Dlouhodobě se diskutuje o tom, že význam soutěže představoval kulturní zbraň využívanou během studené války. Soutěž totiž od počátku své existence provázelo velké množství politických událostí, které ji určitým způsobem ovlivňovaly a formulovaly. Například v roce 1961, kdy mimo jiné začala stavba Berlínské zdi, se vítězem soutěže stal Jean-Claude Pascal s písní *Nous les amoureux*, jež pojednává o dvou rozdělených duších. Píseň se po krátké době stala hitem v Evropě a kvůli její popularitě bylo nařízeno blokování přímých přenosů na území SSSR (Cvetkov – Polanskaya 2016: 105). Tato událost je považována za začátek kulturní války mezi Východem a Západem. Dále v roce 1968, kdy měl na Eurovizi představovat Španělsko katalánský interpret s písní v katalánštině, se tehdejší nedemokratický režim Francisca Franca rozhodl na

²⁷ Název Eurovize neodkazuje na geografickou polohu zúčastněných zemí. Jedná se spíše o země zapadající do evropského vysílacího prostoru.

poslední chvíli vyslat španělskou zpěvačku Massiel (ibid.). V následujících letech došlo k mnoha dalším obdobným situacím²⁸.

3.1.1 Ukrajinské vítězství v roce 2016

Ukrajina se Eurovize poprvé zúčastnila v roce 2003 a od té doby až do roku 2016 se ze 13 písní prezentovaných v soutěži 3 věnovaly apelu na politická témata²⁹. Konkrétně píseň *Razom nas bahato* (Spolu nás je mnoho) skupiny Green Jolly z roku 2005, která odkazovala na oranžovou revoluci. Píseň *Sweet People* (Sladcí lidé) z roku 2010 od zpěvačky Aljoši poté odkazuje na problematiku životního prostředí (Pavlyshyn 2019: 132). Posledním z nich bylo vystoupení ukrajinské zpěvačky krymsko-tatarského původu Jamaly, která představila píseň *1944*. Text písně odkazuje na vyhnání krymských Tatarů z Krymu, což nese politické poselství, které je v rozporu s pravidly soutěže, jež zakazují „texty, projevy, gesta politické nebo podobné povahy“ (Borić – Radović Kapor 2017: 236). Podle oficiálních pravidel soutěž neslouží k projevování politických názorů či urážlivých výroků na adresu zúčastněných zemí. Před samotnou soutěží se tedy dlouze diskutovalo o diskvalifikaci této písně. Nicméně vzhledem k tomu, že píseň odkazovala na historickou událost a nepojednávala o té současné, byla nakonec zařazená do soutěže, a dokonce zvítězila. Vzhledem k tomu, že o první místo se Jamala utkala s ruským představitelem Sergejem Lazarevem, diskutovalo se také o tom, že se jedná o pokračování souboje mezi Ruskem a Ukrajinou právě prostřednictvím kulturní soutěže (ibid.: 237). Vystoupení Jamaly získalo mnoho ohlasu z řad mezinárodního publika. Vyjádřili se také ukrajinští politici. Dokonce

²⁸ V roce 1970 během etnopolitického konfliktu v Irsku vítězí protestantka Dana, v roce 1974 vítězí ABBA a následují protesty za účelem obnovení pravidla o využívání písní v národním jazyce. Rok 1982 píseň německé představitelky *Ein bißchen Frieden* (Trochu míru) a rok 1990 německá píseň *Frei zu leben* (Svobodný život), která odkazovala na pád Berlínské zdi. V roce 1993 po válce v Jugoslávii se soutěže poprvé účastní Bosna a Hercegovina s písní *Sva bol svijeta* (Všechna bolest světa) a v roce 1998 – poprvé vítězí účastník z LGBTQ+ komunity. Vítězství ukrajinské zpěvačky Ruslany v roce 2004 vedlo k získání křesla v ukrajinském parlamentu. V roce 2009 se Gruzie snažila vyslat do soutěže píseň *We Dont Wanna Put In* a v roce 2012 ázerbájdžánská vláda vybudovala téměř celé město kvůli Eurovizi (Cvetkov – Polanskaya 2016: 105–108).

²⁹ Kromě těchto tří písní se také přidává skrytá hodnota písní *Dancing Lasha Tumbai*, kterou představila Verka Serduchka v roce 2007. Spekuluje se o tom, že daná píseň odkazuje na nutnost odtržení Ukrajiny od ruského vlivu. Podle této verze znamená vymyšlená věta Lasha Tumbai ve skutečnosti Russia Goodbye (Jenkins 2022).

tehdejší prezident Ukrajiny Petro Porošenko skrz svůj twitterový účet popsal vystoupení jako „promluvení ke světu celého ukrajinského lidu“ (Pavlyshyn 2019: 139). Ke gratulaci se připojili také premiér a ministr zahraničních věcí, což vypovídá o důležitosti samotné soutěže. Političtí zástupci krymsko-tatarské menšiny se k vítězství taktéž neustále vyjadřovali a primárně zdůrazňovali spojení Jamaly s krymsko-tatarským národem: „Jsme svědky neuvěřitelně velkého počtu opravdových obdivovatelů Jamalina talentu, přátel nezávislé Ukrajiny a spojenců krymsko-tatarského lidu“ (ibid.: 140).

Jamala se narodila v roce 1983 v Kyrgyzstánu a má po otci krymsko-tatarské kořeny. Rodině se povedlo dostat na Krym v roce 1989, kdy byl konečně povolen návrat krymských Tatarů zpět do vlasti. O písni *1944* v rozhovorech hovořila jako o vzpomínkách na vyprávění její babičky, která deportaci zažila. Nicméně nepopírala ani její spojení s anexí Krymu. V rozhovoru pro *The Guardian* v roce 2016 promluvila o obavách o své blízké, které v důsledku anexy nemůže navštívit. Zároveň dala najevo, že nemůže zavírat oči nad aktuální děním a musí o těchto záležitostech mluvit (Stephens 2016). Pavlyshyn (142–146) v kapitole *Ruslana, Serdushka, Jamala: National Self-Imaginig in Ukraine`s Eurovision Entries* rozebírá význam ukrajinských politicky orientovaných písní představených na Eurovizi. Tvrdí, že každá z těchto písní představovala ukrajinskou identitu, která byla ovlivněná konkrétními v té době aktuálními událostmi. O písni *1944* hovoří jako o univerzálním poselství pro lidstvo jako celek, které neodkazuje na konkrétní národ nebo národnostní menšinu. „Krymsko-tatarský jazyk nebyl v tomto případě signálem jedinečnosti krymsko-tatarských potíží, ale potvrzením toho, že krymští Tataři sdílejí stejnou univerzální lidskost, mají stejné morální instinkty a reagují stejným způsobem na zranění jako všechny lidské bytosti oslovené osobním zájmemem ,ty‘ “ ... „Krymská tatarština je tedy jazykem nejen krymských Tatarů, ale také jazykem Ukrajiny, Evropy a světa.“ ... Národ – v tomto případě národ krymských Tatarů – má práva (na domov, na bezpečí, na mládí v míru) díky tomu, že je jedním z mnoha vtělení lidstva“ (ibid.: 146). Vzhledem k tomu, že Jamala soutěž vyhrála, konala se následující rok Eurovize na Ukrajině. V roce 2017 došlo k odmítnutí vpuštění ruské reprezentantky na území Ukrajiny z politických

důvodů. Julia Samojlova se totiž v roce 2015 účastnila koncertu, který se konal na území okupovaného Krymu. Danou událost se nepovedlo vyřešit a Samojlova měla možnost se soutěže zúčastnit až v roce 2018 v Lisabonu (Cvetkov – Polanskaya 2016: 105).

3.1.2 Projevy banálního nacionalismu v ruských denících RT a RIA Novosti v souvislosti s působením ukrajinské zpěvačky Jamaly na mezinárodní pěvecké soutěži Eurovize

Vítězství Jamaly se dlouhodobě diskutovalo napříč světovými médii a významnou pozornost mu věnovala i ruská média. První článek týkající se vystoupení Jamaly na Eurovizi se na prostorách RT objevil již v únoru 2016 a nesl v podstatě informační povahu. Název tohoto článku zní „Ukrajinská zpěvačka na ‚Eurovizi‘ představí píseň o krymských Tatarech“ (RT 2016a). Ovšem mimo to, že článek obsahuje informace o účasti Jamaly a významu její písně, věnuje se také otázce Krymu: „... vedoucí Institutu národní paměti Ukrajiny Volodymyr Vjatrovič uvedl, že pokud zpěvačka Jamala vyhraje soutěž Eurovize, příští finále se bude konat v Sevastopolu. Sevastopolské úřady zase uvedly, že je možné soutěž ve městě uspořádat, ale pouze v případě, že zvítězí ruský, nikoli ukrajinský interpret“ (ibid.). Článek je následně ukončen informací o výsledcích referenda provedeného na Krymu a větou „i přesto ukrajinské orgány považují Krym za svoje území“ (ibid.). Z celého článku, který má celkem 140 slov, se pouze 44 z nich věnuje účasti zpěvačky na Eurovizi. Zbytek odkazuje na to, že Krym a Sevastopol jsou právoplatně součástí Ruské federace. To potvrzuje i odpověď sevastopolských úřadů a samozřejmě samotné výsledky referenda. Poslední věta poukazuje na iracionálnost ukrajinských úřadů, které i přesto, že je zřejmé, do jaké země Krym patří, o tom pochybují. Žádnou zmínku o tom, jak se k tomu staví mezinárodní společenství a odůvodnění ukrajinské pozice článek neobsahuje. V případě RIA Novosti se první článek objevuje taktéž v únoru a reaguje v podstatě na stejnou záležitost, co se týče konání Eurovize v Sevastopolu (RIA Novosti 2016a).

Tentýž den RT a RIA Novosti publikovaly dalších šest článků týkajících se vystoupení Jamaly na Eurovizi³⁰. Všech šest článků odkazuje na nevhodnost vybrané písně, která nese politický význam: „ukrajinské úřady se pokusí využít píseň ke svým politickým cílům, když budou spekulovat o tragédii celého krymsko-tatarského národa, aby evropským divákům vnutily uměle vytvořený obraz údajného pronásledování krymských Tatarů na ruském Krymu“ (RT 2016b). Zde dochází k demonstraci rozdílů mezi Ruskem a Ukrajinou. Ukrajinské, nikoliv ruské úřady jsou dle RT ty, co využívají kulturu k reflektování svých politických cílů. Navíc k tomu využívají utrpení krymsko-tatarského národa a tím se snaží o diskreditaci Ruska za využití „uměle vytvořeného obrazu“. Rusko je zde tedy představeno jako oběť politického boje o uznání ze strany evropských diváků. Mimoto tato slova zaznívají z úst tehdejšího krymského vicepremiéra Ruslana Balbeka, což samotnému výroku dodává důvěryhodnost, že se jedná o názor obyvatel Krymu. Balbek dodává, že „využívání umělců k politickým provokacím vede zpravidla k odmítnutí ze strany veřejnosti. Jamala riskuje, že se nevědomky stane spoluviníkem blokády Krymu“ (ibid.). Tímto opět odkazuje na zájem ukrajinské vlády na politizaci Eurovize ve svůj prospěch, kdy upozorňuje na to, že se zpěvačka může stát obětí těchto zájmů. Balbekova citace se také využila v článku „Balbek: Kyjev by měl na Eurovizi přivést píseň o událostech v Oděse“, kde vyzývá Ukrajinu vyjet na Eurovizi s písní o vraždách civilistů v Oděse a Donbasu a vyprávět o zločinech ukrajinských nacionalistů (RIA Novosti 2016e). Samotné slovní spojení „ukrajínští nacionalisté“ se hojně vyskytuje v mnoha analyzovaných článcích a představuje zejména negativní pojem, který v podstatě reprezentuje Ukrajince, kteří nechtějí navazovat bližší vztahy s Ruskem. Pojem nacionalismus je tedy z tohoto hlediska využíván pro definování extremistických tendencí, což také vyvolává otázku o dvojznačnosti nacionalismus/patriotismus. Pro Rusko je totiž charakteristická vlastenecká rétorika, kterou běžně využívají jak

³⁰ Konkrétně „Krymské úřady vyzývají Kyjev, aby na Eurovizi neinscenoval politickou frašku“ (RT 2016b), „Duma označila výběr písně o krymských Tatarech pro ukrajinskou účast v Eurovizi za podivnou“ (RT 2016c), „Eurovize jako platforma pro politické provokace“ (RT 2016d), „V Státní Dumě se doufá, že píseň Jamaly neprojde do soutěže Eurovize“ (RIA Novosti 2016b), Troickij: Na Eurovizi mohou nepustit ukrajinskou píseň“ (RIA Novosti 2016c) a „Čtenáři západních médií o ukrajinské písni na Eurovizi: totální fiasko“ (RIA Novosti 2016d).

politických představitelů, tak samotní obyvatelé Ruska. Zároveň se ale Rusko také reprezentuje jako multikulturní stát, „kde se s každým občanem a každým národem zachází s úctou“ (ibid.). To opět odkazuje na myšlenku, že v Rusku žádný nacionalismus neexistuje, ba naopak jde o zemi, kde žije mnoho národů a každý z nich je respektován. V tomto případě „oni,“ čili Ukrajinci jsou ti, kteří odmítají jiné kultury a vyzdvihují pouze tu svoji. Proto jsou označováni za nacionalisty, což je definováno jako negativní prvek, který vede k rozpadu státnosti, načež patriotismus je v Rusku vítán, protože představuje lásku ke své vlasti.

Mimo krymské úřady se také vyjádřil člen ruského parlamentu Vadim Dengin: „Je to zvláštní volba. Jsem si jistý, že to (hlasování – RT) zfalšovali záměrně, aby opět poškodili Rusko. Doufám, že řídicí orgán Eurovize takové věci na území své soutěže nedovolí“ (RT 2016c). Jde v podstatě o stejnou rétoriku, kdy se demonstruje ruský narativ, že ukrajinské úřady se snaží poškodit Rusko, a dokonce dochází k obvinění ze zfalšování výsledku, které Jamalů na soutěž dostaly. Následuje apel na příslušné orgány Eurovize, aby danou píseň vyřadily ze soutěže. Velký apel se tedy klade zejména na vyjádření krymských úřadů, které by měly reprezentovat názor celého Krymu. Poslední citace pochází z úst ruského novináře a hudebního kritika Artěma Troickij, který přirovnává Eurovizi ke sportu a tím odůvodňuje její nutnost být mimo politiku. Zmíněné přirovnání je zcela v rozporu s Billigovou tezí, která přisuzuje sportu obrovský politický význam. „Samozřejmě, že situace v Evropě je nyní extrémně zpolitizovaná a napjatá, ale myslím si, že tato píseň možná nebude do soutěže Eurovize připuštěna, protože vždy trvali na tom, že soutěž není zpolitizovaná. Eurovize není vůbec o hudbě, ale spíše o sportu, a sport, jak víte, je mimo politiku“ (RIA Novosti 2016c). Mimo jiné zmínku o tom, že Eurovize není zpolitizována, zásadně popírá historie této soutěže, které se věnuji v úvodu této kapitoly.

Následně se články na toto téma objevily v termínu konání Eurovize, to znamená 10. – 14. května 2016. Během zmíněného období se Eurovizi na RT věnovalo celkem 11 článků. První z nich „Organizátoři Eurovize tvrdí, že ukrajinská píseň není politická“ (RT 2016e) informuje o rozhodnutí Evropské

vysílací unie (EBU), která Eurovizi pořádá, že text písně neporušuje pravidla soutěže. Další tři články navazují na toto tvrzení a rozebírají text písně *1944*. Jamala totiž po celou dobu odkazovala na to, že píseň pojednává o historickém, nikoliv politickém kontextu. RT následně cituje zpěvačku, která se zmínila o tom, že „píseň říká více, než si myslíte“³¹ (RT 2016f). V těchto článcích jde zejména o apel na skutečnost, že je píseň zpolitizována, a dokonce se odkazuje i na slova zpěvačky, která to ale v zásadě vůbec nepotvrdila. Nicméně toto prohlášení stačí k tomu, aby došlo k domněnkám a pochybnostem o skutečných záměrech Jamaly. Posledních sedm článků z tohoto období se věnuje tomu, co se bude odehrávat během finále soutěže, chronologickému postupu finálního večera a favoritům soutěže³².

Nejvíce článků na dané téma se ovšem objevilo až po skončení Eurovize. Během následujících dvou dní (15. a 16. května) RT publikovalo celkem 23 článků a RIA Novosti až 62 článků, ve kterých se objevilo jméno zpěvačky v souvislosti s Eurovizí. V tomto období vyšly články s názvy „Ukrajínští diváci dali Rusku ve finále Eurovize 2016 maximum bodů“ (RT 2016h) a „Lazarev je potěšen, že jeho vystoupení ocenilo publikum“ (RIA Novosti 2016g). Tyto články se soustředí na skutečnost, že ruský představitel Sergej Lazarev získal od ukrajinských diváků nejvíce možných bodů (12), zatímco ukrajinská porota neudělila Rusku ani jeden bod. Opět se odkazuje na zmanipulování celé soutěže ze strany ukrajinských úřadů. Jelikož to, že ukrajínští diváci přidělili ruskému interpretovi nejvíce bodů, nasvědčuje tomu, že rozhodnutí ukrajinské poroty bylo někým ovlivněno. Následně se této záležitosti věnuje mnoho dalších titulků, které v podstatě kopírují podobu zmíněného článku. Na hlasování v soutěži následně odkazuje mnoho dalších článků. Například článek „#Politvision: Uživatelé sociálních médií pobouřeni výsledky hlasování v Eurovizi“ (RT 2016ch) se zaměřuje na mezinárodní reakci diváků soutěže na její výsledky, které dle nich byly

³¹ Konkrétně se jednalo o vtípek ze strany ruských bavičů Vovana a Lexuse, kteří prý zpěvačce zavolali a představili se jako poradci tehdejšího ukrajinského prezidenta. Z tohoto hovoru pochází zmíněná fráze o tom, že v písni je něco více.

³² Například články s názvem „Ukrajina a Austrálie jsou označovány za favority druhého semifinále“ (RIA Novosti 2016f), Eurovize 2016: co nás čeká ve finále (RT 2016g).

zpolitizovány. Ve článku opět zaznívá výše zmíněná skutečnost o odevzdání největšího počtu hlasů ruskému interpretovi. Mimo to se v něm objevuje několik tweetů z řad ruských a zahraničních diváků, kteří odkazují na přítomnost politických cílů v kulturní soutěži. Objevují se zde například komentáře jako: „Ukrajina vyhrává politickou část Eurovize... Neuvěřitelné... Tohle je oblbování lidí“ ... „Celá Evropa, celý svět je pro Rusko a vyhrává politika“ (ibid.). Následuje mnoho dalších obdobných tweetů, které se jasně staví na stranu Ruska a opovrhují výsledky soutěže. Nicméně opačné názory nezaznívají a čtenář má pocit, že celý svět smýšlí totožně.

Následovaly články, které odkazují na názory ukrajinských, krymských a ruských úřadů na výsledky Eurovize. Článek s názvem „Jaceňuk považuje vítězství Jamaly v Eurovizi za znamení, že se Krym stane ukrajinským“ odkazuje na facebookový příspěvek tehdejšího ukrajinského premiéra, který pogrataloval zpěvačce k vítězství slovy „Bravo, Jamalo! Skvělé a zasloužené vítězství! Působivá síla talentu a bezbřehá hloubka písně. Ukrajina vítězí a zvítězí, Krym bude ukrajinský!“ (RT 2016i). Název článku se soustředí na to, že se podle ukrajinského politika Krym „stane“ ukrajinským. Opět tedy dochází k samozřejmému přidělení Krymu do Ruské federace, kdy tato myšlenka zní jako útok ze strany Ukrajiny. Nicméně v tomto případě na tuto samozřejmost odkazuje již samotný ukrajinský politik, kdy doslova tvrdí, že Krym „bude“ ukrajinský. Na tento článek navazuje mnoho dalších publikací³³, mezi něž patří také článek „Není vlastní, není vlastní: ukrajinští nacionalisté pobouřeni vítězstvím Jamaly (RT 2016m). Poslední zmíněný článek hovoří o názoru „ukrajinských nacionalistů“ ohledně výsledku Eurovize. Představuje se zde názor členů nacionalistické strany *Svoboda* Igora Tokovenka a Iriny Farion, kteří se k celé Eurovizi postavily negativně. Tokovenko se velmi rázně vyjadřoval o výherkyni soutěže a osočil

³³ Například „Kyjev považuje Jamalino vítězství za znamení, že Krym bude ukrajinský“ (RT 2016j), „Kyjevský starosta Vitalij Kličko jmenuje možné místo konání Eurovize 2017“ (RT 2016k), „Jamala bude na Ukrajině jmenována "národní umělkyní“ (RT (2016l), „Porošenko pogrataloval zpěvačce Jamale k vítězství v Eurovizi“ (RIA Novosti 2016h), „Ukrajiniští představitelé považují vystoupení Jamaly na Eurovizi za vynikající“ (RIA Novosti 2016ch), „Ukrajiniští politici se vyslovili pro pořádání Eurovize na Krymu“ (RIA Novosti 2016i) a další.

organizátory ze zfalšování výsledků (ibid.). Opět se diskutuje o názorech ukrajinských nacionalistů v negativním světle, když je kladen důraz na Tokovenkovo tvrzení, že „Ukrajina již nepatří Ukrajincům“ (ibid.). V této souvislosti se odkazuje na původ zpěvačky Jamaly, který se označuje za problematický. Opět se zde poukazuje na negativní roli nacionalismu jako extrémní ideologie, která diskriminuje menšiny a nehlásí se k nim. Ruská média se tedy snaží o reflektování ukrajinského nacionalistického křídla a jeho zakotvení v ukrajinské politice. Dochází tedy k definování negativních prvků u druhého aktéra a poukázání na tyto problémy, které ovšem nejsou přítomné v Rusku.

Vyjádření ruských úřadů je reflektováno článkem „Státní дума označuje výsledky Eurovize 2016 za výsledek informační války“, ve kterém zástupkyně předsedy výboru Státní dumy pro kulturu hovoří o tom, že odborná porota Eurovize byla „naprosto politicky zaujatá“ (RT 2016l). Tento výrok navazuje na články o rozdílech mezi hlasováním ukrajinských diváků a poroty. Článek „Klincevič: Rusko by se nemělo účastnit Eurovize na Ukrajině“ představuje názor senátora Franze Klinceviče: „Příští rok se bude Eurovize konat v Kyjevě a organizátoři se ji budou snažit co nejvíce zpolitizovat a udělat z ní oslavu demokracie po ukrajinsku. Nevylučuji, že se jeviště může nacházet i na Majdanu“ (RIA Novosti 2016j). Političtí představitelé Ruska tak stále upozorňovali na politické zájmy Ukrajiny, které píseň reflektuje. Opět se útočí přímo na ukrajinské úřady, které jsou schopny přetvořit Eurovizi na „oslavu demokracie“ a symbolicky ji pořádat na Majdanu. Mimo zmíněný článek se vyskytuje mnoho dalších vyjádření ruských politických představitelů³⁴, mezi něž patří také článek, který nese název „Kreml nechtěl komentovat výsledek Eurovize 2016“ (RIA Novosti 2016n), což vzhledem k počtu politiků, kteří se k dané věci vyjádřily, působí zvláště.

Reakce krymských úřadů se projevila v článku „Balbek: Kdyby Jamaliny písně neměly politický podtext, podpořil by ji celý Krym“, kde se krymský vicepremiér

³⁴ Například články jako: „Puškov: Eurovize se stala politickým bojištěm“ (RIA Novosti 2016k), „Peskov označil Lazarevovo vystoupení na Eurovizi za skvělé“ (RIA Novosti 2016l), „Milonov navrhl, aby byl do Kyjeva na Eurovizi vyslán sbor ruských ozbrojených sil“ (RIA Novosti 2016m) a další.

opět vyjádřil k působení Jamaly na Eurovizi „Kdybyste dnes na Eurovizi byli nejlepšími zpěváky na světě, vaše ruské občanství by vám uzavřelo cestu na první místo. Musíme ale přiznat, že kdyby Jamaliny písně neměly politický podtext, podpořil by ji celý poloostrov, je pýchou krymsko-tatarského zpěvu se skvělým vystupováním. Litujeme, že se Jamala stala rukojmím politických her, které Západ rozpoutal proti Rusku“ (RT 2016n). Balbek tak stále tvrdí, že za zpolitizováním stojí Ukrajina a že Jamala se stala obětí těchto „politických her“. Mimoto se vymezuje nejen vůči Ukrajině, ale také celému Západu, který se postavil proti Rusku. Opět je tedy Rusko představeno jako oběť, která podléhá diskriminaci ze strany Evropy a musí se jí všelijak bránit. Dále se také objevil článek s názvem „Krymské úřady doporučují zpěvačce Jamale změnit ukrajinské občanství na ruské“. Tentokrát se vyjádřil zástupce předsedy Rady ministrů Republiky Krym Georgij Muradov, „... nezbyvá jí, než udělat drobná opatření související se změnou občanství, přijet do vlasti a vystoupit ve své rodné zemi“ ... „Je vždy vítána, gratulujeme a myslíme si, že mezi ruskými hlasy, které dostala, je mnoho lidí z řad krymských Tatarů, které máme na Krymu“ (RT 2016o). V tomto kontextu slova „vlast“ a „rodná země“ definují Rusko a ignorují ukrajinské občanství zpěvačky, jehož změnu politik označuje za „drobné opatření“. Zároveň ztotožnění ruských hlasů s krymskými Tatary, které žijí na území Krymu, představuje jasné poselství o geografickém začlenění poloostrova do Ruska. I přesto, že je situace na Krymu velmi složitá a nejasná již od jeho anexe, je prezentována jako vyřešená. Také článek „Krym je připraven hostit Eurovizi, pokud se bude konat v Rusku“ reaguje na diskuzi o konání Eurovize na Krymu ze strany předsedy krymského parlamentu Vladimíra Konstantinova: „Pokud se na Ukrajině rozhodnou uspořádat Eurovizi v Rusku, přijmeme to s velkou radostí“ (RIA Novosti 2016o). Zároveň dodal, že krymská Tatarka by se měla vrátit zpět domů na Krym, kde by měla žít se svým národem (ibid.). V tomto případě se jedná o stejný příklad, kdy je Krym ztotožňován s Ruskem a Jamala jakožto představitelka krymsko-tatarské menšiny by se měla vrátit „domů“ do Ruska. Důležité je také zmínit článek „Jamala dlouho šla za úspěchem, říká krymsko-tatarský vůdce“ (RIA Novosti 2016p). Jde o vůbec první a jedinou zmínku o vystoupení Jamaly z úst představitele krymsko-

tatarského národu. Remzi Iljasov v té době působil jako místopředseda Státní rady Republiky Krym. Ve zmíněném článku se pozitivně vyjadřuje ke zpěvačce a jejímu výkonu: „Jamala si vítězství opravdu zaslouží, trvalo jí dlouho, než se sem dostala, jsem za ni moc rád, gratuluji jí. Zároveň se mi velmi líbilo vystoupení našeho zpěváka Sergeje Lazareva“ (ibid.). V tomto případě použití slova „našeho“ se rovná slovu ruského a jasně odkazuje na postoj Iljasova. Zároveň by bylo v tomto kontextu zřejmé, koho tím myslí, i kdyby nedošlo k uvedení jména zpěváka. Protože v tomto kontextu dochází k rozdělení „nás“ a „jiných“, kdy naše sebeidentifikace se odvíjí od definice toho cizího.

V případě RT a RIA Novosti nedochází k reprezentování ruských narativů skrz redakci. Články nejsou psané tak, aby samotný autor o něčem polemizoval nebo zanechal svůj vlastní názor, který se pak může mylně vnímat jako názor všech Rusů. Naopak dochází k tomu, že se autoři jednotlivých článků v podstatě distancují od daného tématu a nezanechávají žádný osobní komentář. To může působit tak, že čtenář má prostor na vytvoření vlastního názoru poté, co si článek přečte. Nicméně články sice neobsahují názor jejich autorů, ale pokaždé odkazují na názory autorit. To znamená, že k reprezentování Rusů, Ukrajinců či krymských obyvatel se používají přímé citace z úst politických představitelů. Tato skutečnost přímo odkazuje na klíčovou roli politických představitelů v reprezentaci národa. Nejvíce se také objevují články, které odkazují na názory ukrajinských a krymských úřadů. V tomto případě tedy dochází k tomu, že média skrz politiky reprezentují názor obyvatel jednotlivých území. Naopak až na jednu výjimku se vůbec neobjevily komentáře zastupitelů krymsko-tatarských menšin, v tomto případě je zastupují názory krymských úřadů. Stejně tak nedošlo k zobrazení opozičních názorů ruského obyvatelstva. Proto většina článků působí dojmem jakési selektivnosti názorů, které podpoří konkrétní narativ, který média potřebují představit. Na to odkazuje i propojenost článků, které nesly tři zásadní ideje, a to konkrétně politizaci soutěže, negativní názor krymských úřadů, a naopak pozitivní až přehnanou odezvu ukrajinských politiků s výjimkou článku o ukrajinských nacionalistech (viz RT 2016n). Všechny články tak v sobě mají určitou koherenci a dohromady tvoří souvislý celek. Pravidelně dochází k tomu, že se v článcích

opakují stejné věty a postupně na ně navazují další a další publikace. Čtenář tedy po přečtení všech těchto článků vnímá celý obrázek jako jednostranně vyprávěný příběh, který postrádá odlišné perspektivy. To působí dojmem, že je soutěž ze strany ukrajinských úřadů a západních zemí zpolitizována a zmanipulována a má za cíl zdiskreditovat Rusko a v podstatě ho izolovat.

3.2 Sport, politika a nacionalismus

Sport hraje významnou roli v budování národní identity, a to zejména z důvodu možnosti každodenní reprodukce banálního nacionalismu. Umožňuje totiž „mávání vlajkami a hraní národních hymen, a to jak formálně v momentech, jako jsou medailové ceremonie, tak neformálně prostřednictvím aktivit fanoušků“ (Bainer – Han 2023: 87). Bainer a Han (2023: 88) tvrdí, že projevy národní identity jsou klíčové pro popularitu sportovních soutěží. Národní státy prostřednictvím sportu propagují svoji vlast a navazují ekonomické a diplomatické vztahy s jinými státy. Ovšem sport je mnohem více zakořeněn v každodenním národním životě, než se může zdát. Stal se totiž součástí vzdělávání a kulturních zájmů pro miliony obyvatel národních států, což z něj tvoří jeden z klíčových prvků v budování národní identity (ibid.).

I přes zmíněné skutečnosti je v prostředí mezinárodního sportu často připomínané heslo: „Sport je oddělen od politiky“. Zpravidla se tento názor reflektuje v médiích v případě, že se sportovec odmítá vyjadřovat ke konkrétní politické záležitosti. Nicméně vztah mezi sportem a politikou je dlouhodobě zkoumán ze strany společenských vědních oborů, které se nejčastěji zaměřují na konkrétní příklady, a to nacistické Německo, Sovětský svaz, východní Německo a Čínu (Dichter 2021: 247). Významným milníkem představuje také studená válka, během níž Spojené státy a Sovětský svaz projektovaly své geopolitické soupeření skrz sportovní rivalitu. Sport sloužil k reprezentaci ideologie soupeřících stran. Sovětský svaz tak využíval olympiády k propagaci komunistické ideologie. Načež Spojené státy se snažily naopak o zatlačení komunismu, což se také projevilo v roce 1980, kdy byly olympijské hry v Moskvě bojkotované ze strany USA. Reakce SSSR následovala o čtyři roky později, kdy došlo k identické situaci

během olympijských her v Los Angeles (Cha 2009: 1583). Sportovní výkony obou stran tak mimo jiné představovaly zdroj mocenského postavení v mezinárodním společenství. Sportovcům byla během studené války přisuzována funkce diplomatů, kdy státy vysílaly své sportovce do cizích zemí v rámci využití tzv. *soft power* (ibid.: 1590). Tento způsob byl nejvíce charakteristický pro čínsko-americké vztahy, kdy sport sehrál významnou roli v posílení statusu ČLR na úkor Tchaj-wanu v rámci mezinárodního společenství. Ve sportu se také projevují secesionistické tendence, které můžeme sledovat například ve vztazích mezi Británií a Skotskem nebo Španělskem a Katalánskem (Bainer – Han 2023: 90–91).

Richard Arnold (2018: 130) ve své studii *Sport and Official Nationalism in Modern Russia* tvrdí, že sport tvoří jednu z předních částí ruské politiky v souvislosti s podporou nacionalismu. Jde tedy o strategii budování národa, která prostřednictvím podpory mezinárodních sportovních soutěží cílí na šíření vlastenectví v Rusku. Součástí této strategie je apel na opakování sportovních výkonů z dob Sovětského svazu, na který se Rusko jakožto jeho nástupce pravidelně odvolává (ibid.: 138–139).

Vztah mezi politikou a sportem bývá taktéž ovlivňován ze strany sportovních asociací, které se snaží o politickou neutralitu. To potvrzuje například článek 50 z charty Mezinárodního olympijského výboru (IOC), jež tvrdí, že „v olympijských areálech, na sportovištích nebo v jiných prostorách není povolen žádný druh demonstrací ani politická, náboženská nebo rasová propaganda“ (IOC 2021: 94). Dále také etický kodex Mezinárodní federace fotbalových asociací (FIFA) obsahuje pravidla o nutnosti zachování politické neutrality a zákazu diskriminace, která mimo jiné zahrnuje zákaz „... urážet důstojnost nebo integritu země, osoby nebo skupiny osob pohrdavými, diskriminačními nebo znevažujícími slovy nebo jednáním z důvodu rasy, barvy pleti, etnické příslušnosti, národnosti ...“ (FIFA 2023). Nicméně i přes zmíněné etické kodexy bývají sportovní asociace čas od času kritizovány za nedostatečnou neutralitu. Obdobná situace nastala v souvislosti s ukrajinskou reprezentací během Eura 2020, o kterém pojednává následující podkapitola.

3.2.1 Účast Ukrajiny na Mistrovství Evropy ve fotbale 2020

Mistrovství Evropy 2020 bylo výrazně ovlivněno pandemií Covid-19, jež se objevila v době, kdy byl evropský fotbal uprostřed soutěže. Již v březnu 2020 tedy dochází k odložení zápasů v rámci evropských pohárových soutěží a vzápětí bylo Mistrovství Evropy, které se mělo konat v červnu 2020, odsunuto na příští rok. Přestože se Euro konalo v období mezi 11. červnem a 11. červencem 2021, neslo původní název „Euro 2020“ a to zejména v důsledku oslavy 60. výročí konání Mistrovství Evropy ve fotbale³⁵ (UEFA 2020b). Unie evropských fotbalových asociací (UEFA), která plní funkci hlavního řídicího orgánu v rámci evropského fotbalu, se staví k reflektování politických zájmů v oblasti sportu obdobně jako IOC a FIFA. Dle článku 1 a 2 stanov unie je „UEFA politicky a nábožensky neutrální“ a jejím cílem je „podporovat fotbal v Evropě v duchu míru, porozumění a fair play, bez jakékoli diskriminace z důvodu politiky, pohlaví, náboženství, rasy nebo jakéhokoli jiného důvodu“ (UEFA 2020a). V důsledku některých konfliktů existuje dokonce seznam zemí, které se nemohou setkat v zápase. Mezi něž byly taktéž od roku 2014 zařazené Ukrajina a Rusko³⁶ (Dunbar – Davies 2023: 78).

Ukrajinský národní tým týden před začátkem Mistrovství Evropy 2020 představil nové dresy pro reprezentaci, jejichž podoba vyvolala kritiku ze strany Moskvy, která označovala danou záležitost za provokaci. Dresy byly tvořeny tradiční ukrajinskou národní barvou a obsahovaly obrys ukrajinských hranic včetně okupovaného Krymu a východních oblastí, ve kterých již od roku 2014 probíhaly boje (Bridgman 2021: 16). Mimoto se na dresech objevilo heslo „Slava Ukrajině! Slava hrdinům!“, jež bylo symbolicky spojené s Euromajdanem. Dané fráze také slouží jako oficiální ukrajinský vojenský pozdrav (Jamal 2021). Prezident ukrajinské fotbalové asociace Andrij Pavelko odůvodnil výběr designu

³⁵ Dalším důvodem byla také udržitelnost. V důsledku konání mistrovství bylo vyrobeno mnoho značkového materiálu nesoucího původní název, který by v případě změny musel být likvidován, což by vedlo k vytvoření dalšího nadbytečného materiálu (UEFA 2020b).

³⁶ V seznamu se vyskytují také například vzájemné zápasy mezi Kosovem a Srbskem, Bosnou a Hercegovinou a Ruskem, Arménií a Ázerbájdžánem nebo Španělskem a Gibraltarem (Dunbar – Davies 2023: 78).

slovy: „silueta Ukrajiny dodá hráčům sílu, protože budou bojovat za celou Ukrajinu... A celá Ukrajina, od Sevastopolu a Simferopolu po Kyjev, od Doněcku a Luhansku po Užhorod, je bude podporovat v každém zápase“ (Guy – Lapin – Tarasova 2021). Obdobně také reagoval prezident Ukrajiny Volodymyr Zelenskyj, který zveřejnil fotku s dresem na svém instagramovém účtu s popiskem „Nový dres ukrajinské fotbalové reprezentace je rozhodně zvláštní. Umí šokovat. Je na něm několik důležitých symbolů, které spojují Ukrajince od Luhanska po Užhorod, od Černihova po Sevastopol. Naše země je jedna a nedělitelná. Krym je Ukrajina“ (Zelenskyj 2021). Ruští političtí představitelé následně označili heslo za „nacistický pokřik“ a „politickou provokaci“ (Jamal 2021).

Ruský fotbalový svaz reagoval dopisem UEFA, ve kterém upozornil na politické motivy ukrajinských dresů, jež jsou zcela v rozporu s pravidly unie (Bridgman 2021: 17). Výsledkem byl zákaz části³⁷ onoho hesla ze strany UEFA, nicméně mapa Ukrajiny byla zachována, a to zejména z důvodu, že se jedná o mezinárodně uznávané státní hranice (Dunbar – Davies 2023: 79). Náhlá změna rozhodnutí UEFA byla provázána vlnou spekulací, které se povětšinou odkazovaly na obnovení partnerství mezi UEFA a ruskou ropnou společností Gazprom. Prezident Ruské fotbalové unie je totiž zároveň ředitelem dceřiné společnosti Gazpromu s názvem Gazprom Neft, což z celé situace tvoří střet zájmů. Celkově byla UEFA, která se snaží o politickou neutralitu, kritizována za sponzoring ze strany ruského státu (Jamal 2021). K celé záležitosti se taktéž vyjádřil ukrajinský velvyslanec v Německu: „Skutečnost, že UEFA vyhovuje ruské stížnosti na náš dres pro mistrovství Evropy jen několik dní po uzavření sponzorské smlouvy mezi Evropskou fotbalovou asociací a ruskou státní společností Gazprom, je více než podezřelá“ (ibid.).

³⁷ UEFA povolila heslo „Slava Ukrajině!“, nicméně pokračování v podobě „Slava hrdinům!“ muselo být odstraněno z důvodu vojenské symboliky (ibid.).

3.2.2 Projevy banálního nacionalismu v ruských denících RT a RIA Novosti v souvislosti s představením nového designu dresů ukrajinské reprezentace před konáním Mistrovství Evropy ve fotbale 2020

V ruských médiích byla celá situace nejvíce publikována v období před začátkem turnaje. Konkrétně se na webových stránkách ruského internetového zpravodajství objevilo nejvíce článků na danou tematiku v rozmezí mezi 6. a 11. červnem 2021. RT v tomto období publikovala celkově 47 článků a RIA Novosti celkem 56 článků. První článek, který se na dané téma soustředí, byl publikován zpravodajstvím RT 6. června 2021 a nese titulek „Bývalý generální ředitel RFU komentuje výskyt Krymu na dresech ukrajinské reprezentace“ (RT 2021a). Jak z názvu vyplývá, jde o názor bývalého generálního ředitele Ruské fotbalové asociace (RFU) Anatolija Vorobjova, který tvrdí, že „návrháři, kteří pracovali na dresu ukrajinské fotbalové reprezentace, použili nějaké halucinogenní houby nebo jiné produkty měnící mysl“ (ibid.). Tímto tvrzením se Vorobjov pravděpodobně snaží poukázat na iracionalitu daného rozhodnutí. Objevuje se obdobný narativ jako v případě Eurovize, a to potvrzení nespornosti ruské dominance na Krymu. Dodává větu: „Nechci být banální, ale sport by měl být mimo politiku. Bohužel v dnešní době tomu tak vždy není“ (ibid.). Odkaz na nutnost oddělení politiky od sportu se běžně využívá v ruském narativu. Nicméně jak naznačuje úvod této kapitoly, je Rusko obdobně jako jiné země neoddělitelně spojeno s projekcí politických zájmů skrz sport. Daná tvrzení tak proto mnohdy působí zavádějícím dojmem, jelikož spojitost mezi politikou a sportem je v dnešní době nepopíratelná. Zároveň odkaz na to, že jde o záležitost dnešní doby, je taktéž mylný. To potvrzuje i soupeření mezi USA a SSSR v době bipolárního konfliktu. RIA Novosti jako první publikovaly článek „Státní дума vyzývá UEFA, aby na EURO zakázala ukrajinské dresy s Krymem“ (RIA Novosti 2021a). V tomto případě se jedná o názor poslance Státní dumy Dmitrije Sviščeva, který tvrdí, že se jedná o „politický provokativní postoj“. Zároveň obdobně jako Vorobjov upozorňuje na neslučitelnost sportu a politiky „Proč vystupovat na Euru, když hodláte vyjadřovat

politický postoj? Existují ministerstva zahraničí, svůj postoj můžete prokázat jiným způsobem, ne na sportovištích“ (ibid.). Opět se poukazuje na iracionalitu celé záležitosti a stejně tak jako v prvním případě se ruský poslanec vymezuje vůči způsobu reprezentace ukrajinského postoje. Tato tvrzení mají za účel poukázat na skutečnost, že Rusko by celou záležitost řešilo jinými způsoby, které jsou v souladu s její povahou. Během tohoto dne vyšlo v obou denících ještě dalších 7 článků, které na situaci upozorňovaly³⁸. Jeden z nich obsahoval vyjádření mluvčí ruského ministerstva zahraničí Mariji Zacharove. Ta na svém telegramovém účtu napsala: „Ukrajinský fotbalový tým připojil na svých dresech území Ukrajiny k ruskému Krymu. Vysvětlení je stejně metafyzické jako samotná zoufalá umělecká akce – prý to má hráčům dodat sílu“ (RT 2021b). Opět se upozorňuje na iracionalitu ukrajinské iniciativy a zaznívá dokonce slovní spojení „ruský Krym“, který potvrzuje ruské stanovisko v této záležitosti. Následně dodala, že heslo, které se na dresech objevilo, je „parodie na slavný německý nacionálněsocialistický pozdrav“ (ibid.). V tomto případě se jedná o snahu poukázat na analogii mezi nacistickým Německem a „nacionalistickou Ukrajinou“, kdy je nacionalismus prezentován jako synonymum nacismu. Zároveň se jedná o záležitost Ukrajiny, která využívá „státní propagandu“ k rozšíření nacionalistického hesla napříč Evropou. Tato skutečnost opět poukazuje na to, že se Rusko snaží velmi důrazně od nacionalismu distancovat, a naopak ho přisuzovat ukrajinským úřadům. Obdobný článek se tentýž den objevil i v Ria Novosti a shrnoval v podstatě stejnou záležitost (Ria Novosti 2021b). Následně článek s názvem „Šéf krymského fotbalového svazu o ukrajinských dresech: jsou tu otázky pro UEFA“ (RIA Novosti 2021d) představil názor hlavy Krymského fotbalového svazu, který obdobně jako výše zmíněné publikace zpochybnil legálnost umístění obrysů Krymu jako součást Ukrajiny. Jedná se o představení názoru určité autority, jež by měla reprezentovat celý Krym.

³⁸ Mimo zmíněné články se jedná o „Vorobjov prozradil, v jakém případě UEFA zasáhne do situace s dresy ukrajinské reprezentace“ (RT 2021c), „Čestný prezident RFU se vyjádřil k ukrajinským dresům pro Euro 2020“ (RT 2021d), „Jabarov: Krymské obrisy na ukrajinských uniformách jsou politickou provokací“ (RIA Novosti 2021c).

Články, které se objevily v období mezi 8. a 9. červnem se soustředily na skutečnost, že došlo ke schválení podoby dresů ze strany UEFA. Zejména tedy na reakce ruských politiků, sportovních komentátorů a konkrétních představitelů RFU. Na obou portálech se vyskytly zprávy o tom, že k dané skutečnosti došlo, viz článek „UEFA schválila dresy pro Ukrajinu na Euro 2020“ (RT 2021e). K první reakci došlo ze strany bývalé rychlobruslařky a nynější političky Světlany Žurove, která obdobně jako její kolegové hovořila o vztahu mezi politikou a sportem: „Podle mého chápání je to nepřijatelné. Pro ně je to zřejmě jinak. Je vidět, že v UEFA žijí v trochu jiné realitě a domnívají se, že politiku lze míchat se sportem. Připouštím, že v jiných mezinárodních federacích by tomu tak být nemohlo ... Nevíme, jaké páky byly použity k nátlaku na ně. Kdybychom tento tlak odložili, zvítězil by zdravý rozum“ (RT 2021f). Žurova poukazuje na to, jakým způsobem se v konkrétních organizacích přiklání k tomu, že se „míchá“ politika se sportem. Nicméně se jedná o bývalou sportovkyni, která dnes zástava funkci poslankyně Státní dumy. Jak potvrzují předchozí články, jsou tato tvrzení v ruské rétorice běžné. Ovšem ne všichni pokračovali ve stejné posloupnosti a někteří označili podobu dresů jako vedlejší. Například sportovní komentátor Dmitrij Huberniev uvedl „už jsem říkal, že si na dresy mohou namalovat cokoli. Kdybych hrál fotbal, vylezl bych s obrázkem Genea Simmonse ze skupiny Kiss. To je každého věc... Chci popřát hodně štěstí ukrajinské reprezentaci, mají nádherný fotbal“ (RT 2021g). Nebo člen etické komise RFU Andrej Sozin: „RFU pomáhá našemu národnímu týmu, podílí se na jeho přípravě, ale dresy neřeší. Je tu ministerstvo zahraničí a zainteresovaní lidé, ale včera se k tomuto tématu vyjadřovali všichni poslanci. Kdo je další – nová ruská babka?“ (RT 2021h). Dokonce poslanec Státní dumy Igor Lebeděv řekl, že se nejedná o zpolitizovanou záležitost ze strany UEFA „Nevídím v této otázce žádnou politizaci nebo rusofobii ze strany UEFA. Mají určitá kritéria pro schvalování fotbalových dresů, která nejspíš souvisejí se vzhledem dresu – délkou rukávů a podobně. Co se týče obrázku: pokud není vyloženě nezákonný, nemusí být zakázán. Ukrajina si na dres dala málo viditelný odznak s průkazem své země, který z právního hlediska neporušuje žádná pravidla a předpisy“ (RT 2021ch).

Více napjatá byla reakce ze strany člena výboru Rady federace pro mezinárodní záležitosti Republiky Krym Sergeje Cekova, který přirovnal heslo na dresech k nacistickému pozdravu „Už to, že na uniformě je napsáno ‘Sláva Ukrajině! Sláva hrdinům!’ se rovná pozdravům ‘Heil Hitler! Sieg Heil!’“. Takto jsme hodnotili výkřiky ukrajinských nacionalistů ještě před rokem 2014. Z tohoto pohledu je prohlášení UEFA opět překvapivé. Ale taková je UEFA a takové jsou země v Evropě, které říkají jedno, ale dělají druhé“ (RT 2021i). Zde se opět jedná o ztotožňování termínu jako je nacismus a nacionalismus. Zaznívá také opět pojem „ukrajínští nacionalisté“, kdy Cekov odkazuje na Euromajdan, jež v podstatě zapříčinil anexi Krymu. Zároveň se jedná o kritiku evropských zemí, které jsou na rozdíl od Ruska zpolitizované: „Potvrzení, že pro evropské země jsou sport a politika navzdory všem tvrzením jedno a totéž“ (ibid.). Následně se objevil také článek „Kreml reaguje na dres ukrajinské reprezentace se siluetou Krymu“ (RIA Novosti 2021e), ve kterém mluvčí Kremlu Dmitrij Peskov komentuje celou záležitost: „... Sport je sport a my se musíme alespoň vyvarovat rozdmýchávání nějaké nenávisti mezi Rusy a Ukrajinci, vždycky jsme byli proti tomu, a naopak jsme přesvědčeni, že jsme dva spřízněné národy. A přinejmenším Ukrajinci jsou v naší zemi vždy vítáni“ (ibid.). Zde se jedná spíše o diplomatickou odpověď, která se zakládá na spřízněnosti bratrských národů. Nicméně poslední věta působí tak, že v Rusku jsou Ukrajinci vítáni, zatímco v opačném případě tomu tak není. Dále se v tomto období také objevil článek s názvem „Smutná nacistická hesla: Francouzi pobouřeni ukrajinskou uniformou pro Euro 2020“ (RIA Novosti 2021f). Jedná se o názor čtenářů z francouzského deníku *Le Figaro*³⁹, kteří byli rozhodnutím Ukrajiny pobouřeni. RIA Novosti v tomto článku cituje jednotlivé čtenáře a jejich komentáře k situaci, které jsou totožné s ruským postojem. Například komentář: „Pokud příliš mícháte sport s politikou, můžete dojít až ke zrušení mezinárodních soutěží. Ukrajinský režim je důstojným nástupcem těch, kteří horlivě spolupracovali s nacisty“ (ibid.). Nejenže dochází ke kritice Ukrajiny ve vztahu k turnaji, čtenář taktéž obviňuje Ukrajince z kolaborace s nacisty a

³⁹ Jedná se o nejstarší francouzský deník, který je považován za „nejvýznamnější konzervativní noviny“ a dodnes vydává každodenní publikace.

přisuzuje jim v tomto směru nástupnickou roli. Samotný titulek článku je velmi zavádějící. *Le Figaro* je považován za jeden z předních deníků, nicméně rozhodně nereprezentuje Francouze jako celek. Jedná se tedy spíše o snahu poukázat na názor jiných národů, aniž by bylo bráno v potaz oficiální stanovisko země. Zde se objevuje určitá analogie ve vztahu s problematikou Eurovize, kdy mnoho článků odkazovalo na skutečnost, že obyvatelé Ukrajiny věnovali ruskému interpretovi nejvíce hlasů. Pro ruský režim je totiž důležité oddělit vládu od obyvatel, aby veškerá obvinění nesl „tamní režim“.

V následujících dnech (9. až 10.6. 2021) se v ruských médiích objevilo několik článků ohledně reakce ze strany prezidentů obou zemí. První článek s názvem „Zelenskij zveřejnil fotografii ve skandální ukrajinské uniformě se siluetou Krymu“ (RIA Novosti 2021g) v podstatě potvrzuje skutečnost, že ukrajinský prezident celou iniciativu podpořil. Článek zobrazuje fotku prezidenta v novém dresu národního týmu s popiskem „Nemůžu se dočkat pátku“, což zřejmě odkazuje na začátek mistrovství Evropy. V článku zaznívá zdůvodnění „skandálnosti“ dresů a mimo jiné zaznívá věta: „Připomeňme, že na dresu byla vyobrazena silueta Krymského poloostrova, který je od roku 2014 součástí Ruska“ (ibid.), kdy se opět klade důraz na nezpochybnitelnost náležení poloostrova do Ruské federace. Reakce ruského prezidenta byla popsána v článku „Putin prohlásil, že ho design dresu ukrajinské fotbalové reprezentace neuráží“ (RIA Novosti 2021h). Vladimír Putin se vyjádřil prostřednictvím ruského televizního kanálu *Rossija 24*, kde tvrdil, že mu je „pohrdavý“ postoj Kyjeva už dlouhodobě znám. Následně dodal: „Nerespektují vůli lidu, vůli krymského lidu, což také příliš neodpovídá chápání toho, co je demokracie. Demokracie je moc lidu. Lidé přišli k referendu, hlasovali a vyjádřili svůj názor“ (ibid.). Důraz na nerespektování vůle krymských obyvatel a demokracie jako takové je zřejmou snahou zdiskreditovat ukrajinskou vládu. Odkaz na referendum, jehož výsledky nebyly uznány většinou mezinárodního společenství poukazuje na skutečnost, že prezident hovoří zejména k obyvatelům Ruska, mezi něž se snaží tento narativ co nejvíce šířit. Následující články se opět věnovaly reakci politických představitelů a sportovních komentátorů. Tentokrát se ovšem jednalo o rozhodnutí UEFA odstranit nápis

„Slava hrdinům!“ z dresů ukrajinské reprezentace⁴⁰. Jako první se opět vyjádřila mluvčí ruského ministerstva zahraničí Marija Zacharova, jejíž reakce zaznívá v článku „Ministerstvo zahraničí reaguje na rozhodnutí UEFA o dresech ukrajinské reprezentace“ (RIA Novosti 2021i). Zacharova se vyjádřila slovy „Sport není bojiště, ale pole soutěže, není to politická aréna, ale aréna úspěchů tělesné kultury ... Staňte se sportovními hrdiny a čeká vás sláva. Tak by se měla oslavovat vlast, ne nacionalistickými hesly“ (ibid.). Tímto opět otevírá otázku nacionalismu, kdy z něj Ukrajince v podstatě obviňuje, což opět potvrzuje ruské stanovisko vůči nacionalismu, který je spíše spojen s nacismem. Načež patriotismus, který je tedy charakteristický pro Rusko, není vůbec zmíněný, jelikož se předpokládá, že jde o naprosto opačný pojem. Článek o reakci Kremlu v čele s mluvčím Dmitrijem Peskovem se opět odkazuje na heslo „Sport by měl být bez politiky“ (RIA Novosti 2021j). Nicméně se zde taktéž objevuje vysvětlení sloganu „Slava Ukrajině! Sláva Hrdinům!“, které je ztotožňováno s Ukrajinskou povstaleckou armádou, která během druhé světové války spolupracovala s nacisty. „To vyvolalo kritiku veřejnosti, která vyzývá k tomu, aby se na zvěrstva nacistických kolaborantů nezapomínalo“ (ibid.). Nicméně ze spolupráce s nacisty lze obvinít i Sovětský svaz v čele s moskevským vedením, který se do války proti Německu zapojil až po porušení paktu o neútočení v roce 1941. Proto je zřejmé, že se jedná o snahu upozorňovat na nacistické sklony Ukrajiny a následně se od nich co nejvíce distancovat.

K situaci se vyjádřila také Státní дума v článku „Státní дума reaguje na rozhodnutí UEFA o dresech ukrajinské reprezentace“ (RT 2021k). Poslanec Dmitrij Svištěv se zmínil o správnosti tohoto rozhodnutí, nicméně následně dodal, že by mělo dojít k úplné výměně dresů: „Nyní bych doporučil ukrajinské reprezentaci, aby využila šance, a protože stejně bude muset změnit dresy, aby spolu s mapou odstranila i ten druhý nápis“ (ibid.). Obdobně reagoval i prezident Ruského fotbalového svazu Vjačeslav Koloskov: „Jsem kategoricky nespokojen s

⁴⁰ O samotném rozhodnutí pojednávají články: „UEFA nařídila Ukrajině odstranit nápis "Sláva hrdinům" z dresů pro Euro 2020“ (RT 2021j) a „UEFA požaduje, aby ukrajinská reprezentace odstranila z dresů politická hesla“ (RIA Novosti 2021ch).

rozhodnutím UEFA, odstranit nápis ‚Sláva hrdinům‘ je minimální ústupek. Je to pokračování politického hesla, proč nechali ‚Sláva Ukrajině‘? Měli odstranit obojí“ (RT 2021l). Další články se taktéž věnovaly podobným reakcím především ze strany politických představitelů⁴¹. Objevila se taktéž reakce krymských úřadů, konkrétně vyjádření prvního náměstka předsedy Státní rady Krymu, Efim Fiks, který prohlásil: „Vyjádřili jsme své stanovisko a řekli, že banderovská hesla nelze používat na mezinárodních sportovních akcích ...“ (RT 2021m). Byl také publikován článek s názvem „Šéf UAF jedná v Římě s UEFA o ukrajinských dresech pro EURO“ (RIA Novosti 2021m), ve kterém byla popisována snaha Ukrajinské fotbalové asociace o změně rozhodnutí UEFA. Předseda UAF Andrij Pavelko kladl důraz na skutečnost, že původní podoba dresů byla ze strany UEFA schválena: „Tento slogan je již dlouho tradičním pozdravem našich fanoušků na všech stadionech a při všech zápasech ukrajinské reprezentace! Je to fotbalový slogan, a proto ho UEFA schválila“ (ibid.).

Posledním analyzovaným datem byl začátek Mistrovství Evropy 2020, konkrétně 11. červen 2021. V tento den se objevilo v obou denicích celkem 16 článků na téma ukrajinských dresů. Jednalo se zejména o články, které navazovaly na poslední mnou zmíněný článek ohledně snahy předsedy UAF o ponechání původní podoby dresů⁴². Tyto články se velmi opakovaly a v podstatě pojednávaly o diskuzi mezi UAF a UEFA ohledně hesla „Slava hrdinům!“. UAF nakonec odhlasovala schválení hesla jakožto fotbalového symbolu: „Výkonný výbor UAF právě jednomyslně – 45 členů pro – podpořil můj návrh a schválil fotbalové symboly Ukrajiny... Výkonný výbor schválil oficiální fotbalový status sloganu ‚Sláva Ukrajině!‘ a ‚Sláva hrdinům!‘, které jsou již mnoho let pozdravem pro

⁴¹ Například články s názvem „Ruský ministr sportu chválí rozhodnutí UEFA o ukrajinských dresech pro EURO“ (RIA Novosti 2021k), „Kosačev se vyjádřil k požadavku UEFA na odstranění nápisu z ukrajinských dresů“ (RIA Novosti 2021l).

⁴² Například články jako „Šéf UAF reaguje na příkaz UEFA změnit ukrajinské dresy pro Euro 2020“ (RT 2021n), „Šéf UAF navrhuje, aby se slogan ‚Sláva hrdinům‘ stal fotbalovým symbolem“ (RIA Novosti 2021n), „UAF schvaluje fotbalový status sloganů ‚Sláva Ukrajině‘ a ‚Sláva hrdinům‘“ (RIA Novosti 2021o), „UAF oznámila dohodu s UEFA o zachování sloganů na dresech ukrajinské reprezentace pro Euro 2020“ (RT 2021o), „Ukrajina se dohodla s UEFA na umístění hesla ‚Sláva hrdinům!‘“ (RIA Novosti 2021p), „UEFA požádala ukrajinský národní tým, aby skryl slogan ‚Sláva hrdinům!‘“ (RT 2021p).

miliony našich fanoušků v jejich vlasti i po celém světě. Na všech zápasech našich národních týmů!“ (RIA Novosti 2021n). Nakonec tedy dochází k žádosti ze strany UEFA o zakrytí daného hesla během zápasů: „V návaznosti na naši včerejší zprávu na toto téma bychom vás rádi informovali, že ukrajinská reprezentace byla požádána o zakrytí přidaného sloganu ‚Sláva hrdinům!‘ na vnitřní straně límce dresu. Toto bude před zápasem každého týmu na turnaji zkontrolováno delegátem UEFA“ (RT 2021p). Mimo zmíněné články se objevily opět reakce politiků na dané dění, které byly v podstatě stejné jako ty předchozí tzn., že apelovaly na odstranění politických zájmů ze sportovních akcí.

Celkově se téma ukrajinských dresů v ruských médiích prezentovalo ve stejné rétorice jako situace ohledně Eurovize. Zpravidla se taktéž objevovaly zejména komentáře rozličných autorit a samotný autor článku neposkytoval nic víc nežli pozadí celé situace. Nicméně na rozdíl od Eurovize, na kterou většinou reagovaly ruské, ukrajinské a krymské úřady, reakce na podobu ukrajinských dresů pocházely zejména z úst politických představitelů, sportovních komentátorů a představitelů sportovních organizací. Dále taktéž všechny reakce se nesly v podobném duchu, konkrétně se neustále opakovalo tvrzení o tom, že do sportu politika nepatří a že hesla zobrazené na dresech připomínají nacistický pozdrav.

Závěr

Cílem této diplomové práce byla aplikace teze banálního nacionalismu na příklady související s anexí Krymu, která prostřednictvím médií měla demonstrovat výskyt banálního nacionalismu v ruském narativu. Konkrétně jsem se zaměřila na dvě události ze sportu a kultury, a to vystoupení ukrajinské zpěvačky na mezinárodní evropské pěvecké soutěži Eurovize v roce 2016 a představení nových dresů ukrajinské reprezentace během Mistrovství Evropy v roce 2021. Obě zmíněné události představovaly reakci ukrajinské strany na anexi Krymského poloostrova v roce 2014 a byly následně důrazně reflektovány na platformách ruského internetového zpravodajství. V tomto kontextu je nutné zmínit, že jak RT, tak RIA Novosti poskytovaly především reakce a komentáře ze strany politických, sportovních a kulturních autorit k celé záležitosti. Téměř vůbec nedocházelo k vyjádření samotných autorů článků, kteří pod nimi ani nebyli podepsáni. Většina obsahu článků se věnovala přímým citacím z úst zmíněných autorit. Autoři většinou poskytovali pouze pozadí celé záležitosti, které se rovnalo několika stručným větám, které se v člancích pravidelně opakovaly.

Mezinárodní pěvecká soutěž Eurovize je již dlouhodobě předmětem diskusí vzhledem k politickému charakteru některých písní, které v soutěži zazněly. Podobné diskuse vyvolala i píseň s názvem *1944* ukrajinské zpěvačky krymsko-tatarského původu, Jamaly. Text písně odkazuje na násilné vysídlení krymských Tatarů z Krymu a i přesto, že zpěvačka argumentovala výběr písně tvrzením, že se jedná o historické vyprávění jejích předků, je spojitost písně s událostmi, které se odehrávaly v roce 2014, nezpochybnitelná. Ovšem dle pravidel soutěže jsou politické motivy v písních oficiálně zakázané a skutečnost, že byla píseň nakonec zařazena do soutěže a dokonce zvítězila, vyvolalo velké množství negativních reakcí, a to především ze strany Ruska. Právě tyto reakce s odkazem na zpolitizování soutěže ze strany ukrajinských úřadů zaznívaly ve většině mnou analyzovaných článků. Vyjadřovali se většinou političtí představitelé Ruska a okupovaného Krymu s cílem reprezentovat nesouhlas těchto zemí s rozhodnutím organizátorů soutěže. Pravidelně tedy docházelo k tendencím politických

představitelů reprezentovat zájmy a názory celého národa. Dále bylo taktéž běžné, že se politici vymezovali vůči ukrajinským úřadům, které obviňovali z manipulace v zájmu svých politických cílů. Tyto články demonstrovaly odlišování „nás“ od „jiných“. Apel na manipulativní chování ukrajinských úřadů, které reflektují své politické zájmy skrze kulturní soutěž, měl poukázat na skutečnost, že v případě Ruska by k dané záležitosti nemohlo dojít. To mimo jiné poukazuje na definování „naší“ identity v závislosti na odlišnosti od našeho okolí, což následně vede ke vzniku rozličných stereotypů o jiných národech. Takovým stereotypem bylo i slovní spojení „ukrajinští nacionalisté“, který se taktéž pravidelně objevoval v obou případových studiích. Ruští a krymští politici se často negativně zmiňovali o ukrajinském nacionalismu, který v podstatě ztotožňovali s nacismem. Tímto vymezením opět kladli důraz na to, že v Rusku se nacionalismus nevyskytuje a každé etnikum je tam vítáno. To odkazuje na identifikaci ruského nacionalismu jakožto patriotismu, který v sobě nese pouze kladné vlastnosti. Nicméně jak poukazuje Billig (1995: 57), absence empirických důvodů o odlišnosti mezi nacionalismem a patriotismem potvrzuje, že se jedná o jedno a totéž.

V případě Mistrovství Evropy 2020, které se v důsledku pandemie Covid-19 a s ní spojených opatření konalo v roce 2021, se jednalo o novou podobu ukrajinských reprezentačních dresů. Design dresů obsahoval geografický obrys Ukrajiny včetně okupovaného Krymu a heslo „Slava Ukrajině! Slava Hrdinům“. Kritika ze strany Ruska nesla obdobný charakter jako v případě výše zmiňované Eurovize. Moskva vnímala symboly na dresu jako provokaci a reprezentaci politických zájmů ukrajinských úřadů skrze sportovní událost. Nicméně podobně jako Eurovize je sport dlouhodobě spojován s politikou, a to také v souvislosti s vlasteneckou politikou Ruska. V ruských médiích se pravidelně odkazovalo na iracionalitu celé záležitosti. Krym je v ruském narativu neoddělitelně spojený s Ruskem a představa o možnosti jeho začlenění do ukrajinského území byla ze strany ruských politiků zesměšňována. I přesto, že mezinárodní právo pohlíží na anexi Krymu jako na narušení státní suverenity, ruská média o této záležitosti neinformují. Naopak bylo běžné, že se u většiny článků vyskytoval odstavec, který obsahoval výsledky krymského referenda z roku 2014. Opětovně také zaznívala

tvrzení o neslučitelnosti politiky a sportu, nacionalistické Ukrajině a spiknutí Západu. Na rozdíl od situace ohledně Eurovize se neobjevovalo mnoho článků, které by odkazovaly na názor obyvatel Krymu (respektive krymských úřadů). Veškeré reakce na situaci většinou poskytovali ruští političtí představitelé. Dále se taktéž objevilo několik reakcí ze strany představitelů ruských fotbalových asociací.

Celkově je výskyt projevu banálního nacionalismu v rétorice ruských médií v kontextu anexe Krymu nepopíratelný. Čtenáři ruských médií jsou tak každodenně vystavováni zprávám, které se mnohdy pouze negativně vymezují vůči nepřátelským zemím, což následně pomáhá k udržování ruské národní identity. Skutečnost, že jsou všechny články propojené a tvoří jakýsi jednostranný souvislý celek, vede k tomu, že se čtenář pohybuje v určité bublině, která následně buduje jeho pohled na konkrétní politické události. Vzniká tak paradox, kdy jsou konkrétní události kritizovány za přílišnou politizaci z úst politických představitelů, což ve výsledku zapříčiňuje zvýšení významu dané politizace a vede k nekonečným diskusím ke konkrétnímu tématu.

Seznam použité literatury:

Antonsich, Marco – Skey, Michael (2017). Introduction: The Persistence of Banal Nationalism In: Antonsich, Marco – Skey, Michael (eds.). *Everyday nationhood: theorising culture, identity and belonging after banal nationalism*. (London: Palgrave Macmillan), s. 1–13.

Arnold, Richard (2018). Sport and Official Nationalism in Modern Russia. *Problems of Post-Communism* 65 (2), s. 129–141.

Bainer, Alan – Han, Peizi (2023). Sport, Nationalism and National Identities In: Wenner, Lawrence A. (ed.). *The Oxford Handbook of Sport and Society* (New York: Oxford University Press), s. 86–103.

Banton, Michael (1994). Modelling ethnic and national relations. *Ethnic and Racial Studies* 17 (1), s. 1–19.

BBC (2013). *Russian news agency RIA Novosti closed down* (<https://www.bbc.com/news/world-europe-25299116>, 10. 3. 2023).

Bebler, Anton (2015). Crimea and the Russian-Ukrainian Conflict. *Romanian Journal of European Affairs* 15 (1), s. 35–54.

Beck, Ulrich (2002). The Cosmopolitan Society and Its Enemies. *Theory, Culture & Society* 19 (1–2), s. 17–44.

Billig, Michael (1995). *Banal Nationalism* (London: Sage Publications).

Borić, Zrinka – Radović Kapor, Ana (2017). The European Song Contest as a tool of cultural diplomacy. *Libertas međunarodno sveučilište* 1 (1–2), s. 225–240.

Brand Analytics (2015) *Rejting citirujemosti rossijskich SMI za 2014 god: Globalnaja bifurkacija i smeščenje akcentov* (<https://br-analytics.ru/blog/rejting-citiruemosti-rossijskix-smi-za-2014-god/>, 10. 3. 2023).

Brand Analytics (2023). *Rejting mediaresursov* (<https://br-analytics.ru/mediatrends/media/>, 10. 3. 2023).

Brindgman, Timothy (2021). “Don’t Mention the War”: Live Aid Concert and UEFA EURO 2020 Finals as Examples of the Separation of Global Mega-events from Political Conflict. *Analyses/Rereadings/Theories Journal* 7 (1), s. 7–21.

Calhoun, Craig (2017). The Retic of Nationalism. In: Antonsich, Marco – Skey, Michael (eds.). *Everyday nationhood: theorising culture, identity and belonging after banal nationalism*. (London: Palgrave Macmillan), s. 17–30.

Cvetkov, A. – Polanskaya J. (2016). Istorija konkursa pesni Evrovidenije. *Telekomunikacii i informacionnye tehnologii* 3 (2), s. 105–108.

Dawson, Jane I. (1997). Ethnicity and Geopolitics in Crimea. *Communist and Post-Communist Studies* 30 (4), s 427–444.

Dichter, Heather L. (2021). The Diplomatic Turn: The New Relationship between Sport and Politics. *The International Journal of the History of Sport* 38 (2–3), s. 247–263.

Dunbar, Neil – Davies, Chris (2023). European Football and the Impact of Unforeseen Disruptions Involving Pandemics, War and Terrorism and Climate Change. *James Cook University Law Review* 28, s. 71–90.

Evropský parlament (2014). *Evropský parlament ratifikoval asociální dohodu mezi EU a Ukrajinou* (<https://www.europarl.europa.eu/news/cs/press-room/20140915IPR62504/evropsky-parlament-ratifikoval-asociacni-dohodu-mezi-eu-a-ukrajinou>, 25. 2. 2023).

FIFA (2023). *Code of Ethics* (<https://digitalhub.fifa.com/m/4f048486c1f7293c/original/FIFA-Code-of-Ethics-2023.pdf>, 20. 3. 2023).

Guy, Jack – Lapin, Denis – Tarasova, Daria (2021). Euro 2020: Ukraine’s new football shirt irks Russia over Crimea map. *CNN Sport* 7. 6. 2021 (<https://edition.cnn.com/2021/06/07/football/ukraine-football-kit-map-russia-scli-intl-spt/index.html>, 20. 3. 2023).

- Holovčenko, V. – Matvijenko V. (2014). Podvijna anexija Krymu Rosijeju: Retrospektivnyj analiz. *Miždunarodni vidnosyny* 1 (42), s. 19–26.
- Cha, Viretor D. (2009). A Theory of Sport and Politics. *The International Journal of the History of Sport* 26 (11), 1581–1610.
- Charron, Austin (2016). Whose Crimea? Contested Sovereignty and Regional Identity. *Region Regional Studies of Russia Eastern Europe and Central Asia* 5 (2), s. 225–256.
- IOC (2021). *Olympic Charter* (Lausanne: International Olympic Committee).
- Jamal, Darius (2021). How the Russia-Ukraine Conflict Took Centre Stage at Euro 2020. *The McGill International Review*. 14. 7. 2021 (<https://www.mironline.ca/how-the-russia-ukraine-conflict-took-centre-stage-at-euro-2020/>, 20. 3. 2023).
- Jenkins, Sarah (2022). Ukraine Controversial Participation History at Eurovision. *Australian Institute of International Affairs*. 16. 5. 2022 (<https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/ukraines-controversial-participation-history-at-eurovision/>, 12. 3. 2023).
- Levada-Centr (2022). *Osnovnye istočniki informacii Rossijan* (<https://www.levada.ru/2022/11/03/osnovnye-istochniki-informatsii-rossijan/>, 10. 3. 2023).
- Lupion, Miranda (2018). The Gray War of Our Time: Information Warfare and the Kremlin's Weaponization of Russian Language-Digital News. *The Journal of Slavic Military Studies* 31 (3), s. 329–353.
- Pavlyshyn, Marko (2019). Ruslana, Serduchka, Jamala: National Self-Imaginig in Ukraine's Eurovision Entries. In: Kalman, Julie – Wellings, Ben – Jacotine, Keshia (eds.). *Eurovisions: Identity and International Politics of the Eurovision Song Contest since 1956*. (Singapur: Palgrave Macmillan), s. 129–150.
- Petersoo, Pille (2007). What does „we“ mean? National deixis in the media. *Journal of Language and Politics* 6 (3), s. 419–436.

Redington, Tobias (2021). RT and the Element of Disguise: Russia's Information Weapon. *The Cyber Defense Review* 6 (3), s. 75–88.

Reuters (2014). *Putin admits Russian forces were deployed to Crimea* (<https://www.reuters.com/article/russia-putin-crimea-idUSL6N0N921H20140417>, 25. 2. 2023).

RIA Novosti (2014). *Putin: Krym i Sevastopol vozvrashajutsa v rodnuju gavan – v Rossiju* (<https://ria.ru/20230301/dsnv-1855163061.html>, 25. 2. 2023).

RIA Novosti (2016a). *Vlasti Sevastopolja „odobrili“ ideju Kieva o provedenii „Evrovidenija“* (<https://ria.ru/20160209/1371786112.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016b). *V GD nadejutsja, čto „Evrovidenie“ ne propustit na konkurs pesnju Jamaly* (<https://ria.ru/20160222/1378766452.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016c). *Troickij: „Evrovidenie“ možet ne propustit ukraïnskiju pesnju* (<https://ria.ru/20160222/1378779488.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016d). *Čitateli zapadnyh SMI o pesne Ukrainy dlja „Evrovidenija“: polnoe fiasko* (<https://ria.ru/20160222/1378870803.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016e). *Balbek: Kievu stoit povezti na Evrovidenie pesnju o sobytijach v Odesse* (<https://ria.ru/20160225/1380544866.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016f).

RIA Novosti (2016g). *Lazarev rad, čto ego vystuplenie ocenili zriteli* (<https://ria.ru/20160515/1433340952.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016h). *Porošenko pozdravil pevicu Jamalu s pobedoj na konkurse „Evrodvidenie“* (<https://ria.ru/20160515/1433345403.html>, 14. 3. 2023)

RIA Novosti (2016ch). *Lidery Ukrainy sčitajut vydajuščumsja vystuplenie Jamaly na „Evrovidenii“* (<https://ria.ru/20160515/1433447722.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016i). *Ukraiïnskie politiki vyskazalis za provedenie „Evrovidenija“ v Krymu* (<https://ria.ru/20160515/1433456099.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016j). *Klincevič: Rossii ne stoit učastvovat v „Evrovidenii“ na Ukraine* (<https://ria.ru/20160515/1433448825.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016k). *Puškov: „Evrovidenie“ prevratilos v pole političeskich bitv* (<https://ria.ru/20160515/1433461969.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016l). *Peskov nazval „blestjaščim“ vystuplenie Lazareva na „Evrovidenii“* (<https://ria.ru/20160516/1434137618.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016m). *Milonov predložil napravit na „Evrovidenie“ v Kiev chor VC Rossii* (<https://ria.ru/20160516/1434119678.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016n). *V Kremle ne kommentirujut itogi „Evrovidenija“* (<https://ria.ru/20160516/1433979910.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016o). *Krym gotov prynjat „Evrovidenie“, esli konkurs projdet v Rossii* (<https://ria.ru/20160516/1434078086.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2016p). *Jamala dolgo šla k uspechu, zajavil lider krymskych tatar* (<https://ria.ru/20160515/1433509115.html>, 14. 3. 2023).

RIA Novosti (2021a). *V Gosdume prizvali UEFA zapretit formu Ukrainy s izobraženiem Kryma na EVRO* (<https://rsport.ria.ru/20210606/futbol-1735879873.html>, 25. 3. 2023).

RIA Novosti (2021b). *Zacharova nazvala izobraženie Kryma na forme sbornoj Ukrainy po futbolu otčajanoj akciej* (<https://rsport.ria.ru/20210606/futbol-1735893079.html>, 25. 3. 2023).

RIA Novosti (2021c). *Džabarov: kontury Kryma na forme sbornoj Ukrainy – političeskaja provokacija* (<https://rsport.ria.ru/20210606/futbol-1735893991.html>, 25. 3. 2023).

RIA Novosti (2021d). *Hlava futbolnogo sojuza Kryma ob ukrajskoj forme: est voprosy k UEFA* (<https://rsport.ria.ru/20210606/futbol-1735900585.html>, 25. 3. 2023).

RIA Novosti (2021e). *V Kremle otreagirovali na formu sbornoj Ukrainy s siluetom Kryma* (<https://rsport.ria.ru/20210607/futbol-1735979523.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021f). *Grustnye nacistские lozengi: francuzy vozmutilis formoj Ukrainy na Evro-2020* (<https://rsport.ria.ru/20210607/ukraina-1736022963.html>, 30. 10. 2023).

RIA Novosti (2021g). *Zelenskij vyložyl foto v skandalnoj forme Ukrainy s siluetom Kryma* (<https://rsport.ria.ru/20210609/zelenskij-1736268805.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021h). *Putin zajavil, čto ego ne zadel dizajn formy sbornoj Ukrainy po futbolu* (<https://rsport.ria.ru/20210609/putin-1736366892.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021ch). *UEFA potreboval od sbornoj Ukrainy ubrat s formy političeskie nadpisi* (<https://rsport.ria.ru/20210610/futbol-1736433131.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021i). *V MIDE otreagirovali na rešenie UEFA po forme sbornoj Ukrainy* (<https://rsport.ria.ru/20210610/forma-1736439014.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021j). *V Kremle prokomentirovali rešenie UEFA po skandalnoj forme Ukrainy* (<https://rsport.ria.ru/20210610/peskov-1736455090.html>, 30. 3. 2021).

RIA Novosti (2021k). *Ministr sporta RF ocenil rešenie UEFA po forme sbornoj Ukrainy na EVRO* (<https://euro2020.ria.ru/20210610/matytsin-1736476592.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021l). *Kosačev prokomentiroval trebovanie UEFA ubrat slogan s ukrainskoj formy* (<https://rsport.ria.ru/20210610/forma-1736496008.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021m). *Glava UAF vedet v Rime peregovory s UEFA po forme sbornoj Ukrainy na EVRO* (<https://euro2020.ria.ru/20210610/ukraina-1736488228.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021n). *Glava UAF predložil sdělat lozung „Gerojam slava“ futbolnym simvolom* (<https://russian.rt.com/sport/news/872114-uefa-forma0ukraina>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021o). *UAF utverdila futbolnyj status lozungov „Slava Ukraine“ i „Gerojam slava“* (<https://rsport.ria.ru/20210611/status-1736591435.html>, 30. 3. 2023).

RIA Novosti (2021p). *Ukrajina dogovorilas s UEFA o razmeščeenii na forme slogana „Gerojam slava!“* (<https://euro2020.ria.ru/20210611/ukraina-1736693868.html>, 30. 3. 2023).

Roth, Michael S. (1993). Review Work: The End of History and the Last Man by Francis Fukuyama. *Wiley for Wesleyan University* 32 (2), s. 188–196.

RT (2016a). *Ukrajinskaja pevica na „Evrovidenii“ predstavit pesnju pro krymských tatar* (<https://russian.rt.com/article/150025-ukrainskaya-pevica-na-evrovidenii-predstavit-pesnyu-pro>, 14. 3. 2023).

RT (2016b). *Vlasti Kryma prizvali Kiev ne ustraivat političeskij fars na konkurse „Evrovidenie“* (<https://russian.rt.com/article/150062-vlasti-kryma-prizvali-kiev-ne-ustraivat-politicheskii>, 14. 3. 2023).

RT (2016c). *V Gosdume nazvali strannym vybor kompozicii pro krymských tatar dla ucastija Ukrajiny v „Evrovidenii“* (<https://russian.rt.com/article/150073>, 14. 3. 2023).

RT (2016d). *„Evrovidenie“ kak ploščadka dla političeskich provokacij* (<https://russian.rt.com/article/150077-evrovidenie-kak-ploschadka-dlya-politicheskich-provokacij>, 14. 3. 2023).

RT (2016e). *Organizatory „Evrovideniya“ zajavili, čto v ukrainskoj pecne nět politiki* (<https://russian.rt.com/article/152887-organizatory-evrovideniya-zayavili-čto-v-ukrainskoi-pesne>, 14. 3. 2023).

RT (2016f). *Prankery Vovan i Lexus razygrali ukrajinskiju učastnicu Evrovidenija Jamalu* (<https://russian.rt.com/article/302412-prankery-vovan-ileksus-razygrali-ukrainskuyu-pevicu-dzhamalu>, 14. 3. 2023).

RT (2016g). *Evrovidenie-2016: čto ždet nas v finale* (<https://russian.rt.com/article/302428-final-evrovideniya-2016-čto-zhdyot-nas-zavtra>, 14. 3. 2023).

RT (2016h). *Final „Evrovidenija-16“ – chronika sobytij* (<https://russian.rt.com/article/302628-rt-sledit-za-finalom-evrovideniya-2016>, 14. 3. 2023).

RT (2016ch). *#Politvidenie: Polzovatelej socsetej vomutili rezultáty golosovanija na „Evrovidenii“* (<https://russian.rt.com/article/302661-polzovateli-socsetei-evrovidenie-politicheskoe-predstavlenie>, 14. 3. 2023).

RT (2016i). *Jacenyuk sčel pobedu Jamaly na Evrovidenii priznakom togo, čto Krym stanet ukrainskim* (<https://russian.rt.com/article/302696-yacenyuk-schyl-pobedu-dzhamaly-na-evrovidenii-priznakom>, 14. 3. 2023).

RT (2016j). *V Kieve posčitali pobedu Jamaly priznakom togo, čto Krym budet ukrainskim* (<https://russian.rt.com/article/302694-ukrainskie-politiki-poschitali-pobedu-dzhamaly-povodom-dlya>, 14. 3. 2023).

RT (2016k). *Mer Kieva Vitalij Kličko nazval vozmožnyu ploščadku dlja provedenija Evrovidenija – 2017* (<https://russian.rt.com/article/302707-mer-kieva-vitalii-klichko-nazval-vozmozhnuyu-ploschadku>, 14. 3. 2023).

RT (2016l). *Na Ukrajine Jamale prisvojat zvanie „Narodnoj artistki“* (<https://russian.rt.com/article/302727-ukrainke-pobedivshei-na-evrovidenii-prisvoyat-zvanie-narodnoi>).

RT (2016m). *Ne svoja ona, ne svoja: ukrainskich nacionalistov vozmutila pobeda Jamaly* (<https://russian.rt.com/article/302850-ukrainskie-nacionalisty-vozmutilis-pobedoi-dzhamaly-na-evrovidenii>, 14. 3. 2023).

RT (2016n). *Balbek: Ne bud v pesnjach Jamaly političeskogo podteksta, ejo by podderžival ves Krym* (<https://russian.rt.com/article/302690-balbek-ne-bud-v-pesnyahdzhamaaly-politicheskogo>, 14. 3. 2023).

RT (2016o). *Vlasti Kryma rekomendujut pevice Jamale smenit ukraïnskoe graždanstvo na rossijskoe* (<https://russian.rt.com/article/302863-vlasti-kryma-rekomenduyut-pevice-dzhamale-smenit-ukraïnskoe>, 14. 3. 2023).

RT (2021a). *Ex-gendirektor RFS prokomentiroval pojavlenie Kryma na forme sbornoj Ukrainy* (<https://russian.rt.com/sport/news/870170-vorobyov-krym-forma-ukraina>, 25. 3. 2023).

RT (2021b). *Zacharova nazvala otčajannoj akciej razmeščenie Kryma na forme sbornoj Ukrainy po futbolu* (<https://russian.rt.com/ussr/news/870178-zaharova-ukraina-forma>, 25. 3. 2023).

RT (2021c). *Vorobjev rasskazal, v kakom slučae UEFA vmešaetca v situacuju s formoj sbornoj Ukrainy* (<https://russian.rt.com/sport/news/870189-vorobyov-uefa-forma-ukraina-krym>, 25. 3. 2023).

RT (2021d). *Početnyj prezident RFS vyskazalsja o forme sbornoj Ukrainy dlja Evro-2020* (<https://russian.rt.com/sport/news/870191-koloskov-ukraina-forma-evro>, 25. 3. 2023).

RT (2021e). *UEFA soglasovala formu sbornoj Ukrainy dlja vystuplenija na Evro-2020* (<https://russian.rt.com/sport/news/870285-uefa-forma-ukraina-evro>, 30. 3. 2023).

RT (2021f). *Žurova raskritikovala poziciju UEFA po forme spornoj Ukrainy dlja Evro-2020* (<https://russian.rt.com/sport/news/870310-zhurova-uefa-forma-ukraina>, 30. 3. 2023).

RT (2021g). *Guberniev: u menja mečta, čtoby sbornye Rossii i Ukrainy sygrali v futbol i zabyli o politike* (<https://russian.rt.com/sport/news/870312-guberinev-uefa-ukraina-forma-evro>, 30. 3. 2023).

RT (2021h). *Sozin – o forme sbornoj Ukrainy dlja Evro-2020: nado uspokoitcja s temoj risunkov na majkach* (<https://russian.rt.com/sport/news/870343-sozin-uefa-ukraina-forma-evro>, 30. 3. 2023).

RT (2021ch). *Deputat Lebedev ne vidit politizirovannosti v rešenii UEFA po forme sbornoj Ukrainy* (<https://russian.rt.com/sport/news/870360-lebedev-uefa-forma-ukraina-evro2020>, 30. 3. 2023).

RT (2021i). *V Sovfede ocenili rešenje UEFA v otnošenii formy sbornoj Ukrainy na Evro-2020* (<https://russian.rt.com/sport/news/870567-cekov-ukraina-evro-2020-forma>, 30. 3. 2023).

RT (2021j). *UEFA objazal Ukrainu ubrat s formy na Evro-2020 nadpis „Herojam slava“* (<https://russian.rt.com/sport/news/871514-uefa-ukraina-forma-evro>, 30. 3. 2023).

RT (2021k). *V Gosdume otreagirovali na rešenje UEFA po forme sbornoj Ukrainy* (<https://russian.rt.com/sport/news/871526-gosduma-uefa-ukraina-evro>, 30. 3. 2023).

RT (2021l). *Koloskov prokomentiroval rešenje UEFA objazat Ukrainu ubrat s formy na Evro-2020 nadpis „Herojam slava“* (<https://russian.rt.com/sport/news/871529-koloskov-uefa-ukraina-evro>, 30. 3. 2023).

RT (2021m). *V Gossovete Kryma ocenili rešenje UEFA po forme sbornoj Ukrainy* (<https://russian.rt.com/sport/news/871573-ekspert-krym-futbol>, 30. 3. 2023).

RT (2021n). *Glava UAF otreagiroval na predpisanie UEFA vnesti izmenenija v formu sbornoj Ukrainy na Evrop-2020* (<https://russian.rt.com/sport/news/871790-pavelko-forma-ukraina-uefa-evro>, 30. 3. 2023).

RT (2021o). *V UAF zajavili odogovorennosti s UEFA o sochranenii lozungov na forme sbornoj Ukrainy na Evro-2020* (<https://russian.rt.com/sport/news/872099-uaf-frazy-forma-evro>, 30. 3. 2023).

RT (2021p). *UEFA poprosil sbornuju Ukrainy skryt lozung „Gerojam slava!“* (<https://russian.rt.com/sport/news/872114-uefa-forma0ukraina>, 30. 3. 2023).

RT (2023). *O kanale* (<https://russian.rt.com/about>, 10. 3. 2023).

Salushev, Sergey (2014). Annexation of Crimea: Causes, Analysis & Global Implications. *Global Societies Journal* 2 (0), s. 37–46.

Skey, Michael (2009). The National in Everyday Life: A Critical Engagement with Michael Billig's Thesis of Banal Nationalism. *Sociological Review* 57 (2), s. 331–346.

Stephens, Heidi (2016). Eurovision 2016: Ukraine's Jamala wins with politically charged 1944. *The Guardian*. 15. 5. 2016 (<https://www.theguardian.com/tv-and-radio/2016/may/14/ukraine-wins-eurovision-jamala-1944>, 12. 3. 2023).

Sursanova, Julija (2021). Reprezentacija praktik ježdnevnogo nacionalizma na telekanale „Rossija 1“ *Ars Administrandi (Iskusstvo upravljenja)* 13 (1), s. (31–48).

Szulc, Lukasz (2017). Banal Nationalism in the Internet Age: Rethinking the Relationship between Nations, Nationalisms and the Media. In: Antonsich, Marco – Skey, Michael (eds.). *Everyday nationhood: theorising culture, identity and belonging after banal nationalism*. (London: Palgrave Macmillan), s. 53–74.

Tajfel, Henri (1974). The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. *Social Science Information* 13 (2), s. 65–93.

UEFA (2020a). *UEFA Statutes* (https://documents.uefa.com/v/u/_CJ2HRiZAu~Wo6ytlRy1~g, 25. 3. 2023).

UEFA (2020b). *UEFA EURO 2020 to keep its name* (<https://www.uefa.com/uefaeuro/history/news/025c-0f3dbcdb50d8-e5b818335722-1000--uefa-euro-2020-to-keep-its-name/>, 25. 3. 2023).

UN (2014). *Territorial integrity of Ukraine: resolution / adopted by the General Assembly* (<https://digitallibrary.un.org/record/767565>, 25. 2. 2023).

Yumul, Arus – Ozkirimli, Umut (2000). Reproducing the nation: Banal Nationalism in the Turkish Press. *Media, Culture & Society* 22 (6), s. 787–804.

Zelenskyj, Volodymyr (2021). Nova forma nacionalnoji zbirnoji Ukrajiny [...] *Instagram*, 8. 6. 2021 (https://www.instagram.com/p/CP3d1w6hTq2/?utm_source=ig_embed&ig_rid=7117d3dc-ed79-4919-a37b-1d19bc28308b, 25. 3. 2023).

Zhuravlev, Oleg – Ishchenko, Volodymyr (2020). Exclusiveness of civic nationalism: Euromaidan eventful nationalism in Ukraine. *Post-Soviet Affairs* 36 (3), 226–245.

Zinčenko, Jurij (2004). Krymskotatarska problema: istorija ta sučasnist (do 60-riččja deportaciji). *Ukrajinskyj istoryčnyj žurnal* 3, s. 62–73.

Resumé

This thesis will aim to apply the concept of banal nationalism to examples related to the annexation of Crimea. Therefore, it will first be necessary to introduce the concept of banal nationalism and its main ideas. Subsequently, I will focus on the situation related to the annexation of Crimea itself and briefly describe the history of the peninsula, which is crucial for understanding the whole issue of annexation. The last part of the text will be devoted to case studies in the area of culture and sport, primarily because of their key role in reminding us of banal nationalism. Specifically, this will include the performance of the singer Jamala in the Eurovision international music contest with a song motivated by the annexation of the peninsula and the original design of the Ukrainian national football team's jerseys ahead of the 2021 European Championship. The analysis will be based on articles by a pair of Russia's most cited post-2014 online news sites, *RT* and *RIA Novosti*.

The result of the text will be a demonstration of the manners in which expressions of banal nationalism are found in the rhetoric of Russian media, political leaders, and well-known cultural and sports figures. The main sources for the elaboration of this work, as the text already shows, will be Michael Billig's book *Banal Nationalism*.